

## **Standpuntvoorstel: Prostitutie**

### **Inhoud**

1. Toelichting over gedwongen en vrijwillige prostitutie	2
1.1. Inleiding	2
1.2. Oorzaken en mechanismen van mensenhandel	4
1.3. De situatie inzake prostitutie en vrouwen/mensenhandel in België	5
1.3.1. Toestand prostitutie in grote steden	5
1.3.2. Strafrecht (prostitutie, mensenhandel, structuren)	7
1.3.3. Sociale bescherming	13
1.4. Parlementaire voorstellen	16
Schema wetsvoorstellen prostitutie	17
1.5. Overzicht organisaties inzake prostitutie en vrouwenhandel in België	21
1.6. Wetgeving Nederland en Zweden	23
1.6.1. Nederland	23
1.6.2. Zweden	27
1.7. Visies en regelgeving internationaal	30
1.7.1. VN	30
1.7.2. ILO	35
1.7.3. OSCE	39
1.7.4. Europees Verdrag Rechten van de Mens	40
1.7.5. Raad van Europa	40
1.7.6. Europese Commissie	41
1.7.7. Europees Parlement	42
1.7.8. Ministerraad EU	43
1.7.9. Europese Vrouwenlobby	43
1.8. Visies in België	44
1.8.1. Politionele overheden	44
1.8.2. Gerechtelijke overheden	44
1.8.3. Middenveld België:	47
1.8.3.1. Payoke	47
1.8.3.2. Université des Femmes, Groupe prostitution	51
1.8.3.3. Conseil des Femmes Francophones de Belgique	54
1.8.3.4. Pandora	54
1.8.3.5. Pas Op	54
1.8.3.6. ECPAT	56
1.8.3.7. GABRIELA/Purperen Roos Comité	56
1.9. Besluit	59
2. Gezondheidsrisico's	61
3. Aanbevelingen Vrouwenraad	63
Bronnen	67

## **1. Toelichting over gedwongen en vrijwillige prostitutie**

### **1.1. Inleiding**

#### **Vrouwenhandel en prostitutie**

Prostitutie is nauw verbonden met vrouwen/mensenhandel. Vijf jaar na Peking (VN Vrouwenconferentie 1995) worden nog meer vrouwen en kinderen verhandeld dan voordien. De pools van potentiële slachtoffers in Centraal en Oost-Europa en in andere delen van de wereld groeien exponentieel als gevolg van de toename van de armoede, gebrek aan werkgelegenheidskansen, geweld, discriminatie en ongelijkheid. Tegelijkertijd voeren een aantal welvarende landen een restrictieve immigratiepolitiek waardoor personen die wanhopig op zoek zijn naar werk in de armen van mensenhandelaars zonder scrupules worden gedreven. Mensenhandelaars kunnen ongemoeid opereren omdat wetgevingen onvoldoende aangepast zijn om dit tegen te gaan en een ambivalente houding aannemen tegenover prostitutie. De globale seksindustrie die miljarden naar de regeringen en de georganiseerde misdaadnetwerken laat vloeien, bloeit als nooit tevoren.

In juli 1999 zond Mary Robinson, VN-Commissaris voor de mensenrechten een boodschap naar de staten:

" Trafficking and related practices such as debt bondage, forced prostitution en forced labour are violations on the most basic of all human rights. The right to life; the right to dignity and security; the right to just and favourable conditions of work; the right to health and the right to equality. These are rights, which we all possess - irrespective of our sex, our nationality, our social status, our occupation or other differences. Trafficking is also inherently discriminatory. In the case of trafficking into the global sex industry we are talking about men from relatively prosperous countries paying for the sexual services of women and girls - and sometimes men and boys - from less wealthy countries. This is more than a labour rights issue or an issue of unequal development. It is a basic human rights issue because it involves such a massive and harmful form of discrimination".

De VN, de Raad van Europa en de EU hebben al heel wat voorstellen op papier om de mensenhandel, vooral vrouwen- en meisjeshandel en de gedwongen prostitutie, op een holistische manier aan te pakken en te elimineren.

België paste zijn regelgeving aan. Deze regelgeving is echter nog voor verbetering vatbaar<sup>1</sup>.

#### **Vrijwillige prostitutie**

---

<sup>1</sup> Cfr. Subcommissie 'Mensenhandel en prostitutie', Verslag Mensenhandel en prostitutie, uitgebracht door de dames Thijs en de T'Serclaes, Belgische Senaat, zitting 1999-2000, 12 juli 2000.

Naast prostituees die het slachtoffer zijn van vrouwen/mensenhandel (de zogenaamde gedwongen prostitutie) zijn er ook prostituees, veelal vrouwen, die doorgaans vrijwillig en op zelfstandige basis werken.

"Vanwege het taboe ten opzichte van prostitutie, het gevaar voor de gezondheid, de kans met geweld geconfronteerd te worden en het gebrek aan sociale voorzieningen, lijkt het verwonderlijk dat een vrouw uit vrije wil voor dit beroep zou kiezen. Toch zijn er vrouwen die het doen. Er zijn Maleise vrouwen in Signapore die zeggen dat ze hoer worden om het saai bestaan als huivrouw te ontlopen. Bemba-vrouwen in Afrika zeggen dat ze genoeg geld willen verdienen om anderen in te huren om het huishouden voor hen te doen. Amerikaanse prostituees zeggen dat ze gesteld zijn op het geld, de vrijheid en het avontuur. Maar misschien doen ze het ook wel voor het seksuele genoegen.

Tientallen jaren hebben wetenschappers en autoriteiten uit verschillende disciplines zich afgevraagd waarom vrouwen uit vrije wil in de prostitutie gaan. Latente homoseksualiteit, een lage intelligentie, mishandeld worden thuis, hebzuchtige familieleden, wanhopige armoede en verscheidene psychopatische factoren staan bovenaan de lijst met mogelijke redenen. Evolutiepsychologen denken dat deze neiging van vrouwen enkel een manier is om hun voordeel te doen met de zogenaamde sterke hang naar seksuele afwisseling van mannen. Maar het is niemand ooit gelukt om een specifieke set sociale factoren aan te wijzen die tot prostitutie leiden. Een aantal recente door prostituees geschreven boeken en nieuw wetenschappelijk onderzoek komen tot de conclusie dat prostitutie eigenlijk 'gewoon een beroep' is<sup>2</sup>."

Tijdens de huidige legislatuur zijn wetsvoorstellen ingediend (zie verder) die pleiten voor een statuut voor de prostituee.

Nederland heeft de vrijwillige prostitutie vanaf 1 oktober 2000 gelegaliseerd. Zweden heeft bijvoorbeeld een wetgeving die de cliënt penaliseert.

De toelichting bevat een overzicht van de situatie van gedwongen en vrijwillige prostitutie, met name op vlak strafrecht en sociaal recht in België, de visies in internationale regelgevende teksten en in het Belgische middenveld.

De gezondheidsproblematiek komt in een part deel aan bod.

---

<sup>2</sup> FISHER, H., *De eerste sekse. Over de eigenschappen van vrouwen*, Uitgeverij Contact, Amsterdam/Antwerpen, 2000, p. 227-228.

## **1.2. Oorzaken en mechanismen van mensenhandel**

Volgens het verslag van de Subcommissie Mensenhandel en Prostitutie is mensenhandel een bijproduct van de emigratiedruk waarvan de ongelijke verdeling van welvaart, vrede, gerechtigheid en gelijke kansen de voornaamste motor is. Mensenhandel is geen nieuw fenomeen maar steeds meer mensen doen een beroep op smokkelaars om gemakkelijker te emigreren. Het aantal betrokken landen neemt toe, nieuwe smokkelroutes worden opgericht en zijn steeds meer verweven. De betrokkenheid van misdadig georganiseerde netwerken lijkt steeds meer uit te breiden.

Er zijn verschillende oorzaken waarom mensen besluiten hun land te verlaten: op zoek naar een beter leven, een veiliger leven, ontsnappen aan oorlogssituaties, vervolging, armoede of mensenrechtenschendingen.

Slachtoffers beschikken niet over geldige documenten omdat deze hen worden afgenomen.

De zogenaamde bescherming die smokkelaars bieden leidt vaak tot opsluiting in sweatshops en fabrieken, deelname in criminele activiteiten, bedelen, verplichte prostitutie en andere vormen van dwangarbeid.

Hoewel handelaars zowel mannen, vrouwen als kinderen smokkelen, bepaalt het geslacht de mate dat men gevaar loopt, de kwetsbaarheid en het risico van uitbuiting. Vrouwen en kinderen zijn gemakkelijker slachtoffer van geweld en specifieke vormen van onder andere seksuele uitbuiting.

Meestal spiegelt men vrouwen in het buitenland voor dat zij een lucratief beroep zullen uitoefenen zonder ooit het woord prostitutie uit te spreken. Er wordt hun verteld dat ze danseres zullen zijn of animeermeisje zonder dat ze seksuele betrekkingen moeten hebben. Sommige vrouwen weten heel goed dat ze naar een land worden gebracht om zich te prostitueren. Ze worden een luxeleventje beloofd, terwijl ze in feite in doffe ellende terechtkomen. Hun papieren en geld wordt afgenomen. Soms zijn er in één netwerk vrouwen die heel goed weten wat van hen wordt verwacht en anderen die helemaal niet beseffen wat er aan de hand is.

De grote meerderheid van de slachtoffers bevindt zich in een uiterst kwetsbare administratieve situatie (cfr. Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding):

- 62,5% heeft een illegale verblijfssituatie of heeft bevel gekregen om binnen de vijf dagen het land te verlaten
- personen met een voorlopige verblijfssituatie: asielzoekers, personen met een toeristenvisum, met een immatriculatieattest, met een aankomstverklaring en personen van de categorie "andere". Deze groep vertegenwoordigt 17,1% van de slachtoffers
- personen met een verblijf van meer dan drie maanden (speciale identiteitskaart of bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister): 2%

- personen met een langdurige legale verblijfssituatie: onderdanen van een EU-lidstaat en personen die over een identiteitskaart van vreemdeling beschikken: 1,5%.

### **1.3. De situatie inzake prostitutie en vrouwen/mensenhandel in België**

#### **1.3.1. Toestand prostitutie in grote steden**

##### Brussel

Tot het einde van de jaren 1970 werd prostitutie vooral uitgeoefend door mensen van Belgische nationaliteit. Nu is 22% afkomstig uit België en de meerderheid komt uit de Oostbloklanden en uit ex-Joegoslavië.

In Brussel zelf zijn er drie sectoren:

- straatprostitutie in de Emile Jacqmainsector waarbij gebruik gemaakt wordt van hotelfaciliteiten
- sector Louisalaan: luxehotels
- sector Fontainasplein: homoseksuele prostitutie; ook in Centraal station, Warandepark, Kunstberg, Jubelpark
- Equatoriaanse travestieten in de Albert II-laan

In Schaarbeek en Sint-Joost-ten Node:

- kamerprostitutie (=raamprostitutie)
- carrés: een pand, bestaande uit één of meer kamers, die meestal op het gelijkvloers zijn gelegen en die door de eigenlijke huurster worden gebruikt met het oog op de eigen individuele prostitutie. Het aanzetten tot drankgebruik is hier niet de doelstelling. In tegenstelling tot de privé-prostitutie zijn deze panden voorzien van neonverlichting.
- straatprostitutie

Elsene:

- bars: drankgelegenheden waar de dienststers aanzetten tot het gebruik van alcoholische dranken

Privéprostitutie komt voor in de ganse agglomeratie. Concreet gaat het om de vele advertenties dagbladen en kranten met betrekking tot de zogenaamde massages en sauna's. Het gaat hier ook om individuele prostitutie die wordt uitgeoefend in een privé-woning of in een appartement en waarbij elke uitwendige aanwijzing ontbreekt. In dit verband treft men zowat alle nationaliteiten aan. De ervaring leert dat ook in dergelijke lokaties meerdere meisjes kunnen worden tewerkgesteld.

##### Antwerpen

Vier prostitutiezones:

- Vitrineprostitutie in het Schipperskwartier
  - Straatprostitutie in de Van Straelenstraat
  - Hotels
  - Privébars, cabarets, vier peep-shows, escortebureaus
- Globaal zijn er 1.200 à 1.500 prostituees werkzaam.

##### Gent

Er is geen straat- en raamprostitutie. Er zijn wel vitrinebars, bars, cabarets en privé-ontvangsten. In februari 2000 waren er een 150-tal personeelsleden actief. Vrouwen achter vitrines, verbonden aan een bar zetten in principe klanten enkel aan tot drankverbruik. Officieel zijn het drankgelegenheden en geldt een registratieverplichting voor dienststers. Bijgevolg worden enkel vrouwen met de vereiste verblijfsdocumenten tewerkgesteld. Er heerst een gedoogbeleid en er is alleen vervolging in geval van uitbuiting.

In Gent zijn er ook Turkse cafés/restaurants die opgericht worden als vzw en die volgens de statuten het doel hebben om de integratie te bevorderen. Men stel vast dat deze vzw's een risicosector vormen voor uitbuiting in de prostitutie wanneer zij als draaischijf fungeren om vrouwen in contact te brengen met klanten.

Controles in privé-prostitutie worden bemoeilijkt door het verborgen karakter van het fenomeen. GSM-nummers met pay and go kaarten en gewone telefoonlijnen met doorschakelnummers zijn moeilijk te lokaliseren. De politie probeert telefonisch afspraken te maken. Er is medewerking. Er zijn weinig vreemdelingen in deze sector. Tegen een nieuw fenomeen, bijvoorbeeld straatprostitutie, wordt opgetreden. De legale prostituees en de barexploitanten verwittigen zelf de politie.

Prostituees in Gent hebben overwegend de Belgische nationaliteit. Een deel komt ook uit andere Europese landen. Voor het overige zijn ze van Ghanese, Kongolese en Dominicaanse afkomst.

## Luik

Zichtbare prostitutie in:

- prostitutiesalons
- barmeisjes
- tippelaarsters

Bij bar- of raamprostitutie zijn er flagrante aanwijzingen van werkelijke uitbuiting van prostituees en van vrouwenhandel. Er is sprake van dwang of misbruik van een precaire administratieve toestand of van gebruik van bedreigingen of geweld.

Prostitutie in privé-clubs, thuis, in studio's en in pseudo-massage-instituten. Meestal zijn dat dames die gebruik maken van personeel om hun zaak te laten draaien in een appartement of studio. De bazin prostitueert zichzelf of is een gewezen prostituee en de aanwezige dames zijn er uit vrije wil gekomen.

De meerderheid van de prostituees zijn Belgisch (76%). Luik wordt recent getroffen door de zware misdaad, vooral de vrouwenhandel uit Oost-Europa. Dit geldt ook voor de andere grote steden.

Misdaadkringen uit het Oostblok trachten hun macht te vestigen over de aanwezige prostituees.

Albanese netwerken schuwen geen geweld jegens hun slachtoffers. Sommigen worden aanvankelijk opgesloten en verkracht opdat ze zich akkoord zouden verklaren met de gedwongen prostitutie. Zij zijn ook het slachtoffer van geweld wanneer zij bijvoorbeeld niet voldoende geld binnenbrengen of zij zich niet volledig schikken naar de eisen van deze pooiers. De slachtoffers staan onder permanente morele druk en durven moeilijk tegen de verdachten in te gaan.

De West-Afrikaande netwerken gebruiken eerder psychische druk. Ze houden hun slachtoffers in de ban door middel van voodoo, waarvoor ze een verschrikkelijke angst

hebben. Ook fysieke gewelddaden zijn niet uitgesloten. Dit blijkt onder meer uit represailles in het thuisland, zoals brandstichting en dergelijke.

Lokale prostituees zijn occasioneel slachtoffer van geweld, afhankelijk van hun souteneurs.

De meest aangetroffen minderjarige prostituees zijn Albanese meisjes. Hun leeftijd varieert tussen 13 en 18 jaar.

Prostitutie is helemaal niet op de terugweg. Er is zelfs geen sprake van stabilisering. De straatprostitutie neemt overal toe.

Naast de zichtbare vorm van vrouwenhandel is er ook een meer subtiel vorm die eveneens lucratief is, met name de schijnhuwelijken.

### **1.3.2. Strafrecht**

#### Prostitutie

De wetgeving van voor 1948 was gebaseerd op een reglementaristisch standpunt. Prostitutie werd geregeld via gemeentelijke verordeningen maar de gemeenten waren niet verplicht regelingen uit te werken. Tot dan gebruikte men de gemeentelijke reglementering voor de volksgezondheid. Prostituees moesten zich verplicht inschrijven op lijsten van 'publieke vrouwen'. Ze werden onderworpen aan verplichte geneeskundige onderzoeken.

De wet van 21 augustus 1948 schafte de officiële regeling door lokale autoriteiten af. Het abolitionisme werd het wettelijk kader. Deze wet had twee doelstellingen, namelijk de bestrijding van de mensenhandel en souteneurschap. Het ene was onlosmakelijk verbonden met het andere volgens de wetgever.

Het zich prostitueren is niet strafbaar. De exploitatie van prostitutie is nog steeds strafbaar. In de praktijk wordt de exploitatie van het voordeel halen uit prostitutie vaak gedoogd. Tegen overtredingen van de exploitatie of souteneurschap als zodanig wordt strafrechtelijk niet opgetreden, tenzij er sprake is van geweld, misbruik, misleiding, indien er minderjarigen bij betrokken zijn of mensenhandel in het geding is.

#### Mensenhandel

De bestrijding van mensenhandel was oorspronkelijk gebaseerd op de wet van 26 mei 1914 ter bestrijding van de handel in vrouwen en meisjes. Daarna gingen nog een aantal wetten ter bestrijding van de mensenhandel van kracht:

- de wet van 25 mei 1936 tot goedkeuring van de internationale overeenkomst, gesloten in Genève op 11 oktober 1933, tot bestrijding van de handel in meerderjarige vrouwen
- de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie
- de wet van 6 mei 1965 ter bestrijding van de handel in mensen en van exploitatie van een andere prostitutie

- de wet van 13 april 1995 tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie

Artikel 77bis van de Vreemdelingenwet is van belang omdat het voor het eerst mensenhandel als dusdanig in het Strafwetboek strafbaar stelt. Dit artikel straft de persoon die ertoe bijdraagt dat een vreemdeling het Belgisch Grondgebied binnenkomt wanneer hij daarbij ten opzichte van de vreemdeling gebruik maakt van geweld, bedreigingen of enige andere vorm van dwang of wanneer hij misbruik maakt van de bijzondere kwetsbare positie waarin de vreemdeling verkeert ten gevolge van een onwettige of precaire administratieve toestand of ten gevolge van zwangerschap, ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek teneinde de betrokkene op te nemen in een mensenhandelnetswerk, ongeacht of het daarbij gaat om prostitutie of zwartwerk.

Het probleem is dat de strafbaarstelling slechts betrekking heeft op een vreemdeling en niet op een Belgische burger.

Artikel 380bis §1,1° van het Strafwetboek strekt ertoe eenieder te straffen die een meerderjarige, zelfs met zijn toestemming, aanwerft met het oog op het plegen van prostitutie.

Er wordt dus gestreefd naar de bescherming van de persoon die enigszins beschouwd wordt als een slachtoffer, zelfs indien dat slachtoffer als prostituee werkt bij dat netwerk.

Artikel 380bis voegt ook een nieuw begrip in, namelijk het verhuren van hotelkamers voor prostitutiedoeleinden. Hij die kamers verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt met het oog op prostitutie met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren, wordt gestraft.

Dit is het geval wanneer kamers of prostitutiesalons worden verhuurd tegen prijzen die een veelvoud zijn van de prijs waartegen het gebouw normaal verhuurd kan worden. Dit artikel viseert niet enkel de uitbaters maar dus ook de personen die ogenschijnlijk niets met prostitutie te maken hebben.

Men heeft terzelfdertijd het begrip pooier uit het strafrecht gehaald. Het louter samenleven met een prostituee wordt niet langer beschouwd als een strafbaar feit omdat de prostituee recht heeft op een normaal affectief leven.

§4: de categorie minderjarigen tussen 16 en 18 jaar wordt over het hoofd gezien. Het is vooral deze leeftijdsgroep die in de mensenhandel terechtkomt.

Artikel 379 van het Strafwetboek heeft betrekking op ontucht, bederf en prostitutie van minderjarigen jonger dan 16 jaar.

Artikel 380 quinquies van het Strafwetboek bestraft reclame voor diensten van seksuele aard indien die reclame specifiek gericht is op minderjarigen.

Artikel 386bis van het Strafwetboek betreft de kinderpornografie.

Naast deze specifieke bepalingen in de strafwet, bestaan er ook nog een aantal randmaatregelen:

- Regeling inzake de vordering tot staking van de activiteit, volgens welke de bevoegde minister een vordering tot staking kan instellen bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, wanneer overtredingen van sociale wetgeving zijn vastgesteld op



plaatsen waar er een redelijk vermoeden bestaat van ontucht en prostitutie (klassiek geval van het personeel dat in bars is tewerkgesteld). Die vordering tot staking heeft vaak een grotere impact dan de strafrechtelijke veroordeling aangezien zij voor degene die de handel organiseert, een bron van inkomsten doet opdrogen.

- De verjaringstermijn: door deze te laten ingaan vanaf het ogenblik waarop de betrokkene 18 jaar is, kan gedurende een veel langere periode vervolging worden ingesteld<sup>3</sup>.
  - Zie NVR-standpunt "Verjaringstermijn seksueel misbruik" (28 september 1999): NVR opteert voor een tienjarige verjaringstermijn (in plaats van vijf jaar).
- Artikel 10ter van het Wetboek van Strafvordering maakt het mogelijk de Belg en de vreemdeling gevonden in België, die buiten het grondgebied België misdrijven heeft gepleegd te vervolgen. Het gaat in het bijzonder om de bestraffing van het sekstoerisme naar Thailand en andere Aziatische landen. Dit artikel handhaaft de dubbele strafbaarstelling. Dit wil zeggen dat om een vervolging te kunnen instellen het strafbaar feit ook in het land waar het gepleegd werd, strafbaar is. De verschillende wetgevingen stemmen niet altijd overeen.
- De ontzetting van bepaalde burgerlijke en politieke rechten voor het plegen van bepaalde misdrijven van seksuele aard.
- Het exploitatieverbod en de sluiting van inrichtingen.
- Het verbod te onderwijzen in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt wanneer men voor dit soort misdrijven veroordeeld werd.

Ministeriële richtlijn COL 12 over het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel en kinderpornografie op het Belgisch grondgebied:

Definitie mensenhandel: de uitbuiting op ons grondgebied van personen die zich in een precare toestand bevinden of op wie geweld wordt uitgeoefend.

- eerste pijler: geeft een analyse van het fenomeen. In deze analyse wordt de prostituee beschouwd als een slachtoffer van de mensenhandel en niet als een actieve deelnemer. Zo zijn de controles van prostituees op de openbare weg opgeheven omdat die niet bijdragen tot de vervolging van de echte organisatoren van de mensenhandel. Deze pijler bevat signalen over aanleggen van gegevensbanken over prostituees die hiervoor wel hun toestemming moeten geven (cfr. wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer). Alle politiediensten hebben de opdracht om gegevens te verzamelen. De richtlijn geeft een stramien van de gegevens die hiervoor moeten worden nagekeken, bijvoorbeeld:
  - de leden van de raad van bestuur van vennootschappen (mensenhandel speelt zich steeds meer af in etablissementen die onder het beheer van één vennootschap vallen)
  - het vermogensaspect; boekhoudkundig onderzoek.

Alle inlichtingen worden bijeengebracht in de Documentatie- en Opsporingsbureaus (DBO), dit zijn de gegevensbanken van de rijkswachtdistricten. Vervolgens worden deze gegevens doorgezonden aan de Cel Mensenhandel van het CBO van de rijkswacht. Deze cel moet een beeld schetsen van het fenomeen ten behoeve van de

---

<sup>3</sup> Het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen (Doc 50 0695/011, tekst aangenomen in plenaire vergadering van de Kamer en teruggezonden naar de Senaat) vermeldt in art. 35 dat de verjaringstermijn van de strafvordering in geval van correctionalisering van een misdaad dezelfde is als voor een misdaad (dus 10 jaar). Het betreft de artt. 372, 373, 375, 379, 380 en 380bis van het Strafwetboek.

magistraten die moeten beslissen welke acties worden ondernomen en welke dossiers worden geopend.

- tweede pijler: coördinatie van de opsporingen en de vervolgingen. Na de analyse wordt opgetreden. De verantwoordelijkheid ligt bij de verbindingsmagistraat van het parket. Deze organiseert twee- of driemaandelijke coördinatievergaderingen met de mensen die in de praktijk met het probleem bezig zijn. Het gaat om de magistraten (parketmagistraat, arbeidsauditeur), politiediensten, rijkswacht, gerechtelijke politie en afgevaardigden van de arrondissementele arbeids- en sociale inspectiecel.
- derde pijler: controle op de efficiëntie. Belangrijke rol voor de verbindingsmagistraat inzake mensenhandel van de parketten van eerste aanleg en de parketten-generaal. De verbindingsmagistraat van de parketten van eerste aanleg maakt een jaarverslag op ten behoeve van het parket-generaal, dat op zijn beurt een verslag maakt voor de minister van Justitie. Het college van procureurs-generaal organiseert ieder jaar ook een vergadering met de verbindingsmagistraten inzake verdwijningen mensenhandel, dit met de hulp van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid.

### Structuren

Naast de wettelijke maatregelen bestaan er ook een reeks initiatieven met het oog op de toepassing van die wetsbepalingen.

Het CBO van de rijkswacht heeft een cel mensenhandel met een aantal specifieke opdrachten, onder meer het opsporen van mensenhandelsnetwerken, advies geven en informatie verzamelen en een specialisatie op dit terrein ontwikkelen. Die cel moet ook operationeel zijn en steun verlenen op het terrein.

Het college van procureurs-generaal, opgericht bij wet van 4 maart 1997. Het houdt zich bezig met alle vormen van georganiseerde criminaliteit, waaronder de mensenhandel. Bij de verdeling van de taken werd mensenhandel toegewezen aan de procureur-generaal van Luik.

De nationale magistraten, geïnstitutionaliseerd door de wet van 4 maart 1997. Zij zorgen voor de coördinatie van het onderzoek inzake georganiseerde criminaliteit. Ze hebben een nationale bevoegdheid, wat niet zonder belang is wanneer zij geconfronteerd worden met misdrijven die verschillende gerechtelijke arrondissementen bestrijken. Zij voeren de verzoeken om dringende rechtshulp uit en treden op als tussenpersoon bij de autoriteiten die beslissen over grensoverschrijdende politieoperaties, wat zeer belangrijk is want deze vorm van criminaliteit vertoont steeds meer internationale aspecten.

De verbindingsmagistraat mensenhandel, beslissing van 14 november 1996 van het college van procureurs-generaal : in elk gerechtelijk arrondissement en bij elk parket-generaal wordt een verbindingsmagistraat inzake mensenhandel aangewezen.

Gespecialiseerde opvangcentra inzake mensenhandel. Drie centra zijn erkend: voor het Vlaams Gewest de vzw Payoke, voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de vzw Pag-Asa en voor het Waals Gewest de vzw Sürya. Deze vzw's vangen de slachtoffers van de mensenhandel op.

### Basisnetwerk voor de opvang en begeleiding van slachtoffers mensenhandel in het Vlaams Gewest

Momenteel zijn er zeven lokale steunpunten:

- Gent, Dendermonde, Kortrijk en Herentals: Centrum Slachtofferhulp
- Brugge: opvangcentrum voor vrouwen
- Hasselt: dienst vluchtelingen
- Leuven: lokaal integratiecentrum

Al deze diensten maken deel uit van een Centrum voor Algemeen Welzijnswerk. Deze steunpunten staan in voor de garantie van professionele opvang en begeleiding van de slachtoffers. De slachtoffers worden naar de steunpunten doorverwezen door de gespecialiseerde opvangcentra. De steunpunten staan in voor de psycho-sociale begeleiding en het treffen van regelingen inzake OCMW, huisvesting, gezondheid, het volgen van scholing,...De administratieve en juridische verantwoordelijkheid voor het slachtoffer blijft in handen van de gespecialiseerde opvangcentra.

Ministerie van Buitenlandse Zaken: Interdepartementale cel ter bestrijding van de mensenhandel: brengt op geregelde tijdstippen alle betrokken personen samen.

Parlementaire onderzoekscommissie Mensenhandel sedert 1992.

### Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding

Het Centrum coördineert, kijkt toe, stimuleert en volgt het beleid op ter bestrijding van de mensenhandel.

#### ➤ Verslag Mensenhandel 1997

Binnenlandse Zaken stelt dat mensenhandel in 't algemeen sterk verbonden is met de problematiek van illegale immigratie. De meeste situaties van mensenhandel zijn te situeren in de prostitutiesector. De toestand is problematisch:

- er is een instroom van niet-EU onderdanen die ofwel hier illegaal verblijven ofwel tijdens hun kort verblijf geen enkele winstgevendende activiteit mogen uitoefenen. Het gaat voornamelijk om personen afkomstig uit West-Afrika, hoewel minder in vergelijking met de vorige jaren, en uit Oost-Europa;
- een gedeelte van hen probeert tijdelijk een verblijfsstatus te bekomen door het indienen van een asielaanvraag. Velen verblijven hier illegaal nadat hun aanvraag is afgewezen, nadat hun visum is verstreken of nadat (voor niet-visumplichtigen) de periode voor het toegestane kortverblijf (max. 3 maanden) verstreken is;
- de situatie verschilt van stad tot stad en van streek tot streek.

Beleid van Binnenlandse Zaken voor illegaal verblijvende vreemdelingen werkzaam in prostitutie:

Slachtoffers die bereid zijn tot medewerking in onderzoek tegen de organisatoren van mensenhandel kunnen rekenen op een verblijf (met verblijfsstatus) in België. Degenen die hier illegaal verblijven zonder dat zij willen meewerken kunnen niet in België blijven. Zoals anderen krijgen ze de kans hun vertrek vrijwillig te organiseren. Als ze niet vrijwillig willen vertrekken, worden zij verwijderd. Met Antwerpen en Brussel zijn afspraken gemaakt over de uitwisseling van informatie en de organisatie van de verwijdering van die personen.

Het beleid van Sociale Zaken omvat onder andere de systematische controle van de prostitutiesector. Een recent fenomeen is de toename van privé-prostitutie. Hier heerst

een beleid van bestrijding van sociale en fiscale fraude. Er wordt immers geen belastingen betaald en geen sociale bijdragen en vaak is er sprake van cumul met een andere (hoofd)job.

Vrouwenhandel is een omvangrijk fenomeen in de asielpcedure en er wordt uitvoerig misbruik gemaakt. In de praktijk worden asielzoekers die zich als minderjarig voordoen medisch onderzocht om misbruik door trafikanten tegen te gaan.

➤ Verslag Mensenhandel 1998

Profiel van de slachtoffers van mensenhandel voor de periode 1996-1998, gebaseerd op de gegevens van drie vzw's, nl. Payoke, Pag-Asa, Sürya (in totaal 734 slachtoffers):

- Prostitutie: 62%
- Economisch: 20% (voornamelijk textiel en horeca)
- Specifiek: 11% (sportlui, huispersoneel van personen met diplomatiek statuut, jonge au pair meisjes, personen misleid in het kader van een huwelijk)
- Mensensmokkel: 7% (vooral Kosovo en Albanië en ook Sri Lanka)

Ruim meer dan de helft van de slachtoffers is jonger dan 25 jaar. Drie kwart is jonger dan 30 jaar. Eén op tien van de slachtoffers was op het ogenblik van de feiten minderjarig.

De grote meerderheid van de slachtoffers bevond zich in een uiterst kwetsbare situatie. 62,5% hadden een illegale verblijfplaats en/of hadden een bevel gekregen om binnen de vijf dagen het land te verlaten. Een tweede belangrijke categorie betrof personen met een voorlopige verblijfssituatie, namelijk asielzoekers, personen met een toeristenvisum, met een immatriculatie-attest, met een aankomstverklaring en personen van de categorie "andere" (bijlage 35, art. 9). Zij vertegenwoordigen 17,1% van de slachtoffers.

De derde categorie personen met een verblijf van meer dan drie maanden vertegenwoordigt 2% van de slachtoffers: het betreft slachtoffers met een speciale identiteitskaart (of een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister).

In de vierde categorie zitten personen met een langdurige verblijfsvergunning, namelijk onderdanen van een EU-lidstaat en personen die over een identiteitskaart van vreemdeling beschikken. Zij vertegenwoordigen 1,5% van de slachtoffers.

(Verslag Mensenhandel 1999: cfr. ook Rapport Subcommissie Mensenhandel en Prostitutie)

Objectief gezien zijn er op het vlak van de wetgeving en de structuren wellicht niet direct fundamentele wijzigingen nodig. Volgens het verslag van de Subcommissie Mensenhandel en Prostitutie zijn er wel problemen bij de toepassing in de praktijk. Het blijkt dan dat de structuren en de diensten de nodige middelen moeten krijgen om efficiënt te werken. Er zijn ook centralisatieproblemen, te wijten aan een tekort aan personeel.

Een ander probleem betreft de uitwisseling van informatie tussen de gerechtelijke en de bestuurlijke instanties (omwille van het beroepsgeheim, artikel 18 quinquies, § 1 van de wet Franchimont).

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding analyseerde een aantal gerechtelijke uitspraken en toonde aan dat de wet van 13 april 1995 een aantal

lacunes en dubbelzinnigheden vertoont, die door de rechters op uiteenlopende wijzen geïnterpreteerd kunnen worden. Het gaat onder meer om volgende punten:

- hebben het CGKR en de vzw's het recht om vorderingen in te stellen namens de slachtoffers van mensenhandel?
- De speciale bescherming van getuigen en van de slachtoffers: op gerechtelijk vlak worden de namen van de getuigen en de burgerlijke partijen voluit in de vonnissen vermeld. Hier zou anonimiteit moeten gegarandeerd kunnen worden.
- Wat zijn de verbanden en de verschillen tussen mensenhandel en mensensmokkel? De jurisprudentie beschouwt in het algemeen dat mensensmokkel een vorm van mensenhandel is.
- De rol van het CGKR met betrekking tot het sekstoerisme en de kinderpornografie moet duidelijk omlijnd worden. Kan het CGKR in dit soort gerechtelijke dossiers stappen ondernemen in eigen naam en/of in naam van het slachtoffer met of zonder machtiging van deze laatste.

Andere knelpunten:

- straffeloosheid van de opdrachtgevers op het vlak van de economische uitbuiting;
- erkende slachtoffers van de mensenhandel moeten zoals alle slachtoffers van opzettelijke gewelddaden het recht krijgen om een beroep te doen op de Commissie voor hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden. Maar hier rijzen twee problemen: de slachtoffers van mensenhandel voldoen zelden aan de voorwaarde van wettig verblijf op het ogenblik van de geweldpleging en enkel de gevallen van opzettelijke slagen en verwondingen lijken ontvankelijk te worden verklaard (dus zeer restrictieve invulling);
- zo snel mogelijk inschrijven in het vreemdelingenregister (BIVR afleveren). Dit is ook de visie van de drie vzw's. Het verlenen van een BIVR is een noodzakelijke voorwaarde voor het slachtoffer om de volgende stappen te ondernemen: inschrijving in een school, aangaan van een ziekteverzekering, openen van een bankrekening, ondertekenen van een huurcontract, procedure gezinshereniging, afschaffen van wachttijd voor de werkvergunning. Een BIVR is ook een bijkomende reden om niet naar het milieu terug te keren.
- De Belgische wet stelt strenge straffen voorop maar in de praktijk gaat het om gevangenisstraffen van twee tot drie jaar. Daders komen vlug vrij. Ze beschikken over de beste advocaten omdat mensensmokkel gelieerd is met het witwassen van geld.

### **1.3.3. Sociale bescherming**

#### Interpretatie Université des femmes

De meeste prostituees zijn zelfstandigen en genieten dus van het sociaal statuut der zelfstandigen.

Ziekteverzekering: beschermt voor grote risico's, ze kunnen zich ook verzekeren voor de kleine risico's. Ze beschikken dus voor zichzelf en personen ten laste over het gamma van de gezondheidszorgen, arbeidsongeschiktheid/invaliditeit, moederschapsverzekering, pensioen.

Een klein deel van de prostituees is ingeschreven als loontrekkende (dienster, hostesse, masseuse,...). Ze genieten de sociale bescherming van de werknemers. Een

aantal souteneurs maken zich persoon ten laste van de prostituee, voor hun eigen ziekteverzekering.

Het pensioenbedrag hangt af van de bijdrage. Vanaf een bepaalde leeftijd kunnen deze prostituees op invaliditeit gaan of gaan stempelen, wat hun resocialisering vergemakkelijkt.

Een deel van de prostiuees is niet ingeschreven. Vanuit sociaal oogpunt verschilt hun statuut niet van dat van andere vrouwen die niet beroepsactief zijn en waarvan de sociale bescherming afhangt van hun burgerlijk statuut. Als ze gehuwd zijn of gescheiden verschilt hun sociale bescherming niet van die van de huisvrouwen. Ze genieten afgeleide rechten.

In de ziekteverzekering kan een samenwonende ten laste zijn van een titularis die onder hetzelfde dak leeft. Kunnen ze zich niet ten laste maken van een titularis, dan bestaat er de piste van niet-beschermd persoon (nu heet dat 'verblijvende'). Ze betalen dan een bijdrage op basis van de aangegeven inkomsten. Onder het bedrag van het bestaansminimum moeten ze zelfs geen bijdragen betalen. Als verblijvende kan men personen ten laste hebben en dus rechten openen voor de ziekteverzekering van de kinderen, zonder een supplement te betalen.

Personen die zich niet in de vorige situaties bevinden kunnen een beroep doen op het bestaansminimum of later het gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

Illegale prostituees of prostituees met enkel een verblijfsvergunning of asielaanvraagsters hebben in elk geval recht op gezondheidszorgen, in het kader van de verplichtingen van het OCMW.

Het probleem van vele prostituees is hun gebrek aan kennis over de bestaande sociale voorzieningen, hun gebrek aan voorzienigheid op lange termijn en hun psychologische afhankelijkheid van degenen die voor hen beslissen en hen hun rechten op sociale bescherming verduisteren om hen te verhinderen uit het systeem te stappen.

#### Interpretatie Centrum voor gelijkheid van kansen: verslag mensenhandel 2000

Art. 380bis SWB legt een bordeelverbod op en stelt elke persoon die de ontucht of prostitutie van een ander exploiteert strafbaar. Hierdoor wordt legale tewerkstelling in ondergeschikt verband onmogelijk.

De wetgever kent het beroep van prostituee niet. Het is niet duidelijk of de activiteiten van de prostituee kunnen beschouwd worden als een beroepsactiviteit.

Volgens het KB van 27 juli 1967 houdende de inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen moet er voldaan zijn aan een sociologisch en fiscaal criterium. Aan het eerste criterium is voldaan wanneer de persoon bij de uitoefening van zijn activiteit niet gebonden is door een arbeidsovereenkomst of een statuut en het een bezigheid betreft die gewoonlijk wordt uitgeoefend. Het fiscaal criterium is zeer ruim en omvat elke bezigheid die regelmatig wordt uitgevoerd en daardoor een professioneel karakter vertoont (Arbeidsrechtbank Antwerpen 27/05/1975). Reeds in 1979 kwam het Arbeidshof van Antwerpen (01/06/1979) tot volgende beslissing: het louter aanbieden van zijn charmes tegen betaling is niet verboden door de wet en vormt derhalve geen ongeoorloofde beroepsactiviteit. Een dergelijke activiteit moet bijgevolg worden

beschouwd als zijnde een beroepsactiviteit die aanleiding geeft tot een verzekeringsplicht in het kader van het KB nr. 38 van 27 juli 1967. Een prostituee zou zich als zelfstandige kunnen vestigen maar de hulpkas voor zelfstandigen voorziet geen specifieke code.

#### 1.4. Parlementaire voorstellen

- Senaat: verslag Subcommissie Mensenhandel en Prostitutie, 12 juli 2000.

Dit verslag geeft o.m. een overzicht van:

- de bezoeken van de Senatoren
- oorzaken en mechanismen van mensenhandel
- toestand mensenhandel in België
- toestand prostitutie in enkele grote steden
- aanpak door lokale en gerechtelijke overheden
- samenwerking tussen administratieve, gerechtelijke en politionele overheden
- evaluatie wetgeving en standpunten van deskundigen
- opvang van slachtoffers
- internationale samenwerking
- aanbevelingen (zie verder)

- Manifest 'Het lichaam is geen koopwaar': initiatief van de groep PSC van de Senaat, oktober 2000

Dit manifest heeft als uitgangspunt de mensenhandel in de meest brede betekenis: de exploitatie van een persoon door derden. Het toelaten dat aan een menselijk lichaam een marktwaarde wordt toegekend is een ernstige schending van het universeel beginsel van de waardigheid van de mens. Niemand heeft het recht om over andermans lichaam te beschikken.

Er mag niet worden toegestaan dat seksualiteit onder dwang wordt beleefd of een vorm van uitbuiting is. Gedwongen prostitutie of gelijk welke vorm van seksuele uitbuiting bestendigt het principe van slavernij.

Het komt erop neer de personen te stigmatiseren en te veroordelen die gebruik maken van de machteloosheid van anderen. Er is nood aan een preventief netwerk dat potentiële klanten informeert en bewust maakt zodat zij weten dat zij medeplichtig zijn aan een misdaad en verantwoordelijk voor de bestendiging van de gedwongen prostitutie.

De nodige structuren moeten worden verbeterd en verder uitgebouwd om mensen voorgoed uit de prostitutie te halen.



## Schema wetsvoorstellen prostitutie

<b>2-185</b> <b>regeling van vestiging van eroshuizen</b> Van Quickenborne	<b>2-541</b> <b>regeling prostitutie</b> Kaçar en Lozie	<b>2-818</b> <b>wijziging inkomstenbelasting m.b.t. sociale integratie prostituees</b> Willame	<b>2-856</b> <b>tot invoering van art. 380ter in Strafwetboek</b> Lizin en de T'Serclaes	<b>2-906</b> <b>ter bestrijding van sociale marginalisering van personen die zich prostitueren</b> Monfils	<b>1630/001</b> <b>houdende reglementering prostitutie</b> Vandenhove, De Meyer, Douifi, Haegeman
Reglementering	Reglementering	Sociale reïntegratie	Prohibitionistisch: bestraffing klant	Reglementering	Reglementering
<u>Definitie</u> Erossector Erotische diensten: sekslijn, sekswinkel, seksbioscoop, seksclubs, seksautomaathandel, personen die diensten aanbieden, inrichting)	<u>Definitie</u> Prostitutie: het vrijwillig verlenen van seksuele diensten aan derden tegen een vergoeding, waarbij een akkoord tussen beide partijen werd bereikt over de voorwaarden en vormen van seksuele diensten				<u>Definities</u> Prostitutie: het vrijwillig stellen van seksuele handelingen door een meerderjarige met meerderjarige derden tegen betaling, onder welke vorm ook, waarbij de partijen akkoord gaan over de voorwaarden en de vorm voor deze handelingen.
<u>Statuut prostituees</u> <i>Zelfstandige</i> : type-overeenkomst met exploitant voor ter beschikking stellen infrastructuur; voorwaarden: gezondheid, veiligheid,... <i>Werkne(e)m(st)er</i> : type-overeenkomst, voorwaarden voor aanwerving van diensten moeten	<u>Statuut prostituees</u> <i>Zelfstandige</i> : contractuele overeenkomst met exploitant voor het ter beschikking stellen van infrastructuur <i>Werkne(e)m(st)er</i> : type-overeenkomst, vastgesteld door een KB met bepalingen rond de vergoeding, uurregeling, recht om			<u>Statuut prostituees</u> Geen speciaal statuut, wel dezelfde rechten als andere werknemers: <i>Zelfstandige</i> : als er geen sprake is van ondergeschiktheid <i>Werkne(e)m(st)er</i> : type-arbeidsovereenkomst met baas Dus geen bepalingen voor sociaalrechtelijk systeem.	<u>Statuut prostituees</u> <i>Zelfstandige</i> : overeenkomst ten einde hun de nodige infrastructuur ter beschikking te stellen. Inschrijvingen geregeld door KB. <i>Werkne(e)m(st)er</i> : type-arbeidsovereenkomst, vastgesteld door KB.  Om deze bepalingen in te voegen, zijn

<p>door een KB bepaald worden.</p>	<p>klanten te weigeren, veiligheidsgaranties, recht om arbeidsvoorwaarden te eisen (condoomgebruik), eisen inzake infrastructuur. Overeenkomst enkel met persoon die een erkenning krijgt voor het houden van een huis van prostitutie. Controle door inspectiediensten. Erkenning kan ingetrokken worden. Om deze sociaalrechtelijke bepalingen in te voegen zijn wijzigingen van enkele strafbepalingen nodig: opheffen verbod op het aanwerven, meenemen, wegbrengen of houden van een persoon en het houden van een huis van ontucht en het verbod op houden van reclame mits voorwaarden.</p>			<p>Wel een voorstel om hinderpalen in het strafrecht op te heffen die het houden van een arbeidsovereenkomst of het hebben van een zelfstandig statuut als prostituee belemmeren. Ook goede controle door inspectiediensten. Schrappen van twee misdrijven: werving, houden van een huis van prostitutie. Dit maakt het sluiten van een arbeidsovereenkomst mogelijk en de naleving ervan kan via het gerecht afgedwongen worden. De arbeidsinspectie kan dan zonder problemen controleren of een arbeidsovereenkomst bestaat en de rechtbank kan straffen uitspreken. De prostituee die zich niet in een verhouding van ondergeschiktheid bevindt kan via het RSVZ moeiteloos een zelfstandigenstatuut verwerven met de</p>	<p>wijzigingen van enkele strafbepalingen nodig: opheffen verbod op werven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een persoon en het houden van een huis van ontucht en het verbod op houden van reclame verbinden aan aantal voorwaarden.</p>
------------------------------------	--	--	--	--	--

				daaraan verbonden sociale voordelen.	
<u>Exploitanten van prostitutiehuis</u> Onderworpen aan vergunning + specifieke voorwaarden (EU-nat., woonplaats België of verblijfsvergunning, medisch- en bekwaamheidsonderzoek, per persoon slechts één vergunning) Te bepalen door KB	<u>Exploitanten van prostitutiehuis</u> Houder van een erkenning als exploitant van een huis van prostitutie. Erkenningsvoorwaarden te bepakken door KB. Erkenning verleend door minister.				<u>Exploitanten van prostitutiehuis</u> Enkel personen aan wie een vergunning van een huis van prostitutie is verleend; getuigschrift van goed zedelijk gedrag; Koning bepaalt voorwaarden (bv. kamers, hygiëne, gezondheid,...) Gemeenten kunnen bij politiereglement strengere bijkomende voorwaarden opleggen. Gemeenten kunnen vergunning schorsen of intrekken.
		<u>Fiscaliteit</u> Als een prostituee het milieu verlaat zal zijn waarschijnlijk minder inkomsten hebben. Dit kan opgevangen worden door een fiscale maatregel: Slechts 40% van de beroepsinkomsten van uittredende prostituees in aanmerking nemen als belastbare grondslag (art. 156bis: met 60% wordt verminderd het deel van de belasting dat evenredig overeenstemt met de			

		beroepsinkomsten uit de prostitutie wanneer de persoon op 1 januari van het aanslagjaar gestopt is). Te controleren door een hiervoor opgerichte commissie.			
<u>Besluitvorming</u> Oprichting Raad voor de Erossector: o.m. code voor reclame					
<u>Strafbepalingen</u> Aanpassing art. 380bis: hij die tegen vergoeding diensten aanbiedt in de erossector, wanneer niet voldaan wordt aan de voorwaarden van dit wetsvoorstel. Aanpassing art. 380quater: degene die in een openbare plaats door woorden, gebaren of tekens minderjarigen aanzet tot prostitutie; hij die door reclame kenbaar maakt dat hij zich aan prostitutie overlevert,	<u>Strafbepalingen</u> Aanpassing art. 380bis: hij die een huis van prostitutie houdt en die niet houder is van de erkenning; hij die een meerderjarige aanwerft, meeneemt of wegbrengt met oog op plegen van prostitutie en niet aan de voorwaarden van dit wetsvoorstel voldoet; hij die andermans prostitutie exploiteert met de bedoeling abnormale opbrengten te realiseren. Aanpassing art. 380quater: hij die in een openbare plaats door woorden, gebaren of tekens minderjarigen aanzet		<u>Strafbepalingen</u> Art. 380ter van het Strafwetboek, opgeheven bij wet van 13 april 1995, wordt hersteld: eenieder die betaald heeft voor seksuele betrekkingen wordt gestraft met een geldboete of met een gevangenisstraf.	<u>Strafbepalingen</u> Is er geen sprake van regelmatige tewerkstelling en als de prostituee niet gekozen heeft voor een zelfstandigenstatuut, kan via art. 380bis iedere persoon vervolgd worden die op welke manier ook eens anders ontucht of prostitutie exploiteert. Alle andere bepalingen van het Strafwetboek blijven van toepassing. Iemand aanzetten tot exploitatie door reclame.	<u>Strafbepalingen</u> Aanpassing art. 380 in kader van legalisering: Zonder houder te zijn van een vergunning; abnormaal profijt; gemeenten kunnen vergunning schorsen of intrekken. Aanvulling art. 380bis: hij die door reclame kenbaar maakt dat hij zich aan prostitutie overlevert, de prostitutie van anderen mogelijk maakt of vergemakkelijkt of wenst in contact te komen met een prostituee, tenzij dit gebeurt op de wijze en volgens de voorwaarden van dit wetsvoorstel.

prostitutie van andere vergemakkelijkt of wenst in betrekking te komen met een prostituee, tenzij voldaan is aan de voorwaarden van dit wetsvoorstel. Aanpassing verbodsbepalingen strafwet en wet van 6 mei 1965	tot prostitutie; hij die door reclame kenbaar maakt dat hij zich aan prostitutie overlevert, prostitutie van andere vergemakkelijkt of wenst in betrekking te komen met een prostituee, tenzij voldaan is aan de voorwaarden van dit wetsvoorstel. Aanpassing wet van 6 mei 1965				
---	--	--	--	--	--

**Opmerking:**

De wetsvoorstellen die zich voor een reglementering uitspreken, hebben zich gebaseerd op oude wetsartikelen van het Strafwetboek. Bepaalde artikels zijn ondertussen van nummering gewijzigd of vervangen. Bijvoorbeeld: art. 380bis is art. 380 geworden. Enkele nieuwe artikels zijn niet in aanmerking genomen. Alle wetsvoorstellen spreken van het opheffen van het reclameverbod, maar bij sommige is dat op de verkeerde artikels gebaseerd en is er geen rekening gehouden met een artikel dat opnieuw is ingevoegd met inclusief het reclameverbod.

### **1.5. Overzicht organisaties inzake prostitutie en vrouwenhandel**

Vlaanderen:

- Payoke, Leguit 4 2000 Antwerpen
- Pandora in Antwerpen (telefonische hulpverlening)
- PASOP, Brabantdam 100B 9000 Gent
- Stiep, Nieuwpoortsetsteenweg 83 8400 Oostende

Brussel

- Adzon, Anspachlaan 160 1000 Brussel (homoprostitutie)
- Pag-Asa
- Espace P, Plantenstraat 116 1000 Brussel
- Mouvement du Nid, Waterkrachtstraat 14 1210 Brussel

Wallonië:

- Espace P, Rue Souverain Pont 50 4000 Liège; Rue Desandrouin 11 Bte 1 6000 Charleroi; Rue Château des Balances 3b 5000 Namur
- Sürya

En verder:

ECPAT België (kinderprostitutie)  
GABRIELA/Purperen Roos Comité

## 1.6. Wetgeving Nederland en Zweden

### 1.6.1. Nederland

Het aantal prostituees in Nederland wordt geschat op 15.000. Proportioneel komt dit overeen met het aantal prostituees dat in België werkt en dat op ongeveer 10.000 wordt geschat.

In Nederland zouden een paar honderduizend mannen met regelmaat prostituees bezoeken en verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van het inkomen van prostituees. Een veel groter aantal mannen zou ervaring hebben met prostitutiebezoek, maar is geen regelmatige klant.

Er zijn in Nederland verschillende vormen van prostitutie:

Soort prostitutie	percentage
raam	20
straat	5
privé huizen en seksclubs	45
escortservices	15 <sup>4</sup>
thuisprostitutie	5
anders	10
totaal	100

Sinds 1 oktober 2000 is de afschaffing van het algemene bordeelverbod van kracht gegaan.

Voordien was prostitutie niet verboden maar de exploitatie, de gelegenheid bieden en het profiteren van prostitutie van anderen was wel strafbaar. Het bordeelverbod van 1911 diende om prostituees te beschermen tegen hun uitbuiters.

De overheid accepteerde prostitutie als "noodzakelijk kwaad" en later als een sociaal verschijnsel.

In de grotere steden ontstond in de loop der tijd een informeel reguleringsstelsel, waarbij het voornaamste doel was de openbare orde te beschermen en excessen tegen te gaan.

Nederland voerde dus een gedoogbeleid.

De nieuwe wet stelt de exploitatie van vrijwillige prostitutie door meerderjarigen niet langer strafbaar. Alle situaties waar dwang en uitbuiting een rol spelen blijven wel strafbaar en de maximumstraf op overtreding wordt verhoogd naar zes jaar.

Nederland is het eerste land dat de grens van gedogen naar reguleren overschrijft. De legalisering is maar de helft van het verhaal. De toename van de gedwongen prostitutie (mensen/vrouwenhandel) is ook de reden geweest dat de nieuwe wet de delictomschrijving heeft aangescherpt en de maximumstraf voor prostitutie onder dwang heeft verhoogd.

---

<sup>4</sup> Dit percentage stijgt na de invoering van de nieuwe wet (illegalen, ontwijking nieuwe regelgeving)

Ook de wet op de identificatieplicht is gewijzigd. Prostituees moeten zich aan de politie kunnen legitimeren opdat deze kan vaststellen of prostituees het recht hebben om in Nederland arbeid te verrichten.

Artikel 250a van de nieuwe wet luidt : Hij die van het opzettelijk teweegbrengen of bevorderen van ontucht door anderen met derden een beroep of een gewoonte maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste 2.000 gulden".

De nieuwe wet combineert de verschillende artikelen die gaan over de exploitatie van prostitutie, souteneurschap en vrouwenhandel.

Samengevat geeft dat volgende wijzigingen:

De straf van maximaal 6 jaar geldt voor:

- degene (bv. bordeexploitant) die een persoon dwingt zich te prostitueren
- degene (bv. handelaar) die een persoon over de grens brengt met het voornemen haar/hem in de prostitutie te laten werken. Vanwege internationale verdragen geldt dit ook voor vrijwillige prostitutie
- degene (bv. bordeexploitant) die een minderjarige de gelegenheid geeft zich te prostitueren, dit geldt ook voor vrijwillige prostitutie
- de persoon (pooier) die geld aanneemt van een persoon die gedwongen wordt zich te prostitueren
- de persoon (pooier) die geld aanneemt van een minderjarige prostituee
- de persoon (pooier) die met geweld of dreiging van geweld een prostituee dwingt haar of zijn geld af te staan

De straf van maximaal 8 jaar geldt:

- als de misdrijven gepleegd worden door twee of meer personen
- als de minderjarige jonger is dan 16 jaar
- als er ernstig lichamelijk letsel wordt toegebracht

De straf van maximaal 10 jaar geldt als twee of meer personen het misdrijf begaan jegens een minderjarige of als er ernstig lichamelijk letsel wordt toegebracht

#### Doel van de wet:

Duidelijke scheiding tussen vrijwillige en onvrijwillige prostitutie. De uitbating wordt legaal, de uitbuiting wordt strenger gestraft.

En verder:

- beheersing en regulering van exploitatie van prostitutie
- verbetering van de bestrijding van exploitatie van onvrijwillige prostitutie
- bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik
- verbetering van de positie van prostitue(e)s
- bestrijding van aan prostitutie gekoppelde criminele randverschijnselen
- tegengaan van illegaliteit in de prostitutie

#### Lokaal prostitutiebeleid



Het formuleren van het prostitutiebeleid wordt overgelaten aan de gemeenten. De vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft een *modelverordening* opgesteld. Het is een advies dat aan de leden wordt voorgesteld en het beperkt zich tot zaken die tot de gemeentelijke huishouding behoren en die voor de meeste gemeenten aanvaardbaar zijn.

VNG kiest voor het begrip "seksinrichting": niet alleen een bedrijf waar seksuele handelingen worden verricht maar ook waar vertoningen van porno-erotische aard worden gegeven. Een bijzondere vorm is straatprostitutie. VNG stelt voor dat het college van B & W locaties en tijden voor straatprostitutie vaststelt.

Elementen uit de modelverordening:

- bij de aanvraag van een vergunning moet bekend zijn wie de inrichting exploiteert, wie het bedrijf beheert en de aard van het bedrijf. Er wordt een bewijs van goed gedrag en zeden geëist. De exploitant of beheerder moet tijdens de openingsuren in de inrichting aanwezig zijn. Zij zien erop toe dat er geen strafbare feiten plaatsvinden en dat geen prostitutie wordt uitgeoefend door illegalen.
- De beslissingstermijn over de aanvraag voor een vergunning is maximaal 12 weken. De vergunning kan geweigerd worden als er geen bewijs is van goed gedrag en zeden; als er strijd is met het bestemmingsplan; als er aanwijzingen zijn dat het gaat om onvrijwillige prostitutie of prostitutie door illegalen. Verder kan een vergunning geweigerd worden in het belang van de openbare orde; voor het voorkomen of beperken van overlast; in het belang van de veiligheid van personen of goederen; in het belang van de arbeidsomstandigheden van de prostituee, enzovoort.

De werkgroep 'Flankerend Beleid' van het ministerie van Justitie heeft een "Handboek lokaal prostitutiebeleid" uitgewerkt. De lokale overheden krijgen daarin handvaten voor het opzetten van een prostitutiebeleid en het stroomlijnen van de aanpak van de gemeenten.

#### Arbeidsverhoudingen en werkomstandigheden

Hoe de wet de positie van de prostituee kan verbeteren is niet duidelijk. Binnen het vergunningenstelsel zijn er een aantal mogelijkheden waarbij de overheid invloed kan uitoefenen op de werkomstandigheden. Het gaat bv. om de hygiëne in het bedrijf, de afmetingen van de werkkamers, het aantal wasgelegenheden.

Op de arbeidsverhoudingen tussen prostituees en exploitant kan de overheid nauwelijks invloed uitoefenen. Sommige prostituees betalen nu al belasting, maar krijgen daar weinig voor terug. Met de nieuwe wet moet het voor prostituees gemakkelijker worden verzekeringen of hypotheek af te sluiten, een pensioen op te bouwen, enzovoort.

Uit overleg tussen belangenbehartigers van exploitanten en prostituees is gebleken dat beide partijen een constructie voorstaan waarbij geen sprake is van een loonsverhouding. Prostituees kunnen als zelfstandige de faciliteiten van de exploitant huren. In het facilitaire bedrijf heeft de exploitant geen bemoeienis met de manier van werken van de prostituee.

#### Rechten van buitenlandse prostituees

Migranten uit landen van de EU en de EER hebben onder bepaalde voorwaarden het recht zich te vestigen in landen van de EU en de EER. Dit geldt ook voor prostituees. Prostituees uit landen waarvoor geen voorkeursrecht geldt, moeten aan de zwaarste eisen voldoen om in Nederland te kunnen werken. Bepalend is hier de wet arbeid vreemdelingen. Art. 3 van deze wet bepaalt dat er voor het werk van prostituees geen vergunning wordt afgegeven. Nu de exploitatie van vrijwillige prostitutie gelegaliseerd is, ligt het in de lijn van de ontwikkelingen om buitenlandse prostituees gelijk te behandelen als elke andere werkzoekende buitenlander. Het gevaar bestaat anders dat prostituees die illegaal in Nederland zijn en jarenlang zijn gedoogd, plotseling niet meer zullen mogen werken en daardoor zullen verdwijnen in een ondergronds oncontroleerbaar circuit van vrouwenhandel.

### Evaluatie<sup>5</sup>

Prostituees kunnen nu rechten aan hun beroepsstatus ontleen maar het daadwerkelijk materialiseren ervan verloopt nog stroef. Er is geen gedetailleerde uitwerking van bijvoorbeeld de wijze van belastingheffing, de inpassing in het socialezekerheidsstelsel (arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, ziekte), standaarden voor goede arbeidsomstandigheden en sanitaire voorzieningen. In sommige regio's bijvoorbeeld worden prostituees door de belastingdienst als werknemer beschouwd, in andere als zelfstandige. Het is ook onduidelijk wie de arbeidsomstandigheden moet controleren, de gemeente, de gemeentelijke gezondheidsdiensten of de arbeidsinspectie? Sommige banken weigeren een rekening te openen voor prostituees. Voor de prostituees zelf is er een gebrek aan informatie. Vaak moeten zij die kennis uit de media halen. Lokettenpersoneel is ook niet op de hoogte van de gevolgen van de nieuwe wet. Er is ook nood aan een mediacampagne om het draagvlak bij het publiek te vergroten.

Er zijn al veranderingen in het prostitutieveld merkbaar. Voor de wetwijziging was het aantal migranten in de Nederlandse prostitutie hoog, volgens schattingen 70%. Hun aantal is drastisch verminderd. Dit is een gevolg van scherpere controles op illegaal werkende prostituees die in veel steden tot een leegstand van de werkplaatsen leidde. Voorts is het beleid in de meeste gemeenten gericht op een terugdringing van het aantal prostitutiebedrijven. Door de wetwijziging hebben de gemeenten instrumenten gekregen om prostitutiebedrijven onderdeel te laten uitmaken van hun bestemmingsplannen. Voor een deel van de exploitanten zijn de eisen niet haalbaar of is het financieel minder aantrekkelijk geworden om een prostitutiebedrijf open te houden. Een deel van de vroegere exploitanten heeft ander werk gezocht, een ander deel lijkt het te proberen in vormen van prostitutie die moeilijk te controleren zijn.

### **1.6.2. Zweden**

---

<sup>5</sup> Jan Visser van de Stichting De Rode Draad, belangenbehartiging voor prostituees en Lucie van Mens, Stichting soa-bestrijding Utrecht., n.a.v. de studiedag georganiseerd door de Agalev-fractie van de Belgische Senaat, 6 juli 2001.

Zweden is het land bij uitstek van de gelijkheid. Vrouwen hebben hun plaats ingenomen in de besluitvorming. Maar in een aantal andere domeinen is er nog aanzienlijk onevenwicht in de machtsrelaties tussen mannen en vrouwen. Het meest treffend voorbeeld is het geweld van mannen tegen vrouwen. Dit geweld is een obstakel naar de gelijkheid tussen mannen en vrouwen. In 1997-1998 is er daarom een gouvernementeel wettelijk project uitgewerkt 'Kvinnofrid' of 'La paix des Dames'. Daaruit is de nieuwe wetgeving voortgevloeid.

In de strafwet is een nieuwe misdaad ingevoerd. Het gaat om herhaaldelijke misdadige handelingen door mannen tegen vrouwen waarmee ze een nauwe relatie hebben, maar ook tegen kinderen en andere nabije personen.

De schending van de integriteit van vrouwen betreft volgende feiten: als een man bepaalde misdadige handelingen (agressie, bedreigingen, seksuele daden, seksuele uitbuiting, enzovoort) doet tegenover een vrouw met wie hij gehuwd is of samenwoont, kan de man veroordeeld worden voor flagrante schending van de vrouwelijke integriteit, eerder dan voor het delict dat elk van deze daden impliceert. Voor een veroordeling moet er sprake zijn van herhaaldelijke schending van de vrouwelijke integriteit. De straf varieert van 6 maanden tot 6 jaar.

Het nieuwe delict sluit niet uit dat de dader tegelijk ook veroordeeld wordt voor erge agressie of geweldpleging (verkrachting).

Hetzelfde geldt voor misdaden tegen kinderen of nabije familieleden.

Wat staat het project voor?

- De definitie van geweld is uitgebreid: als de seksuele relatie andere seksuele daden met geweld met zich meebrengt, wordt de relatie gelijkgesteld met een seksuele relatie onder dwang.
- Het niet-signaleren van seksuele delicten is onderheving aan sancties.
- *Prostitutie (occasionele seksuele diensten tegen betaling) is verboden. Het is ook verboden te ronselen. Het delict dekt alle vormen van seksuele diensten in het openbaar uitgevoerd, in bordelen, in massagezaken enzovoort. Degene die seksuele diensten verkoopt is niet strafbaar. In de meeste gevallen is dat een zwakkere partner, uitgebuit door degenen die alleen hun seksuele behoeften willen bevredigen. Het is ook van belang prostituees te motiveren deze levenswijze te verlaten.*
- Een wetgeving van uitgebreid sociaal welzijn: het lokale sociale welzijn moet mishandelde vrouwen helpen en hen adviseren eventueel hun levensvoorwaarden te veranderen. Daarvoor moet personeel opgeleid worden en beschikbaar zijn.
- Zwaardere sancties voor algemene verminking: 4 jaar gevangenisstraf in plaats van 2 jaar voordien (besnijdenis). Dit geldt ook voor de voorbereidingen en de overeenkomsten met het oog op seksuele verminking.
- Seksuele pesterijen op het werk: verstrenging: elke werkgever moet actief maatregelen nemen om dit te vermijden.
- Een neutraal termgebruik in de Strafwet.
- Een juridisch comité voor seksuele delicten: moet onder andere onderzoeken of het gewelddelict zich moet centreren op de toestemming of op het geweld; zal een onderzoek doen naar de strafbepalingen van de rechtbanken inzake gewelddelicten

Een aantal preventieve maatregelen wordt voorzien:

- Verantwoordelijkheden voor betrokken administraties: moeten maatregelen nemen tegen geweld op vrouwen (bijvoorbeeld actieprogramma's, samenwerking met andere administraties, de internationale evolutie volgen,...).

- Verbetering van de statistieken over geweld tegen vrouwen.
- Een inventaris van politieke maatregelen
- Studie elektronische bewaking/controle: voor mannen die de wet overtreden.
- Verbetering op het vlak van geweld tegen vrouwen en prostitutie: betere werking gezondheidsdiensten en sociale diensten, verspreiding van informatie, ...
- Toezicht, evaluatie van de behandelingen van de daders van seksueel geweld: de penitentiaire administratie en de probatieadministratie moeten bestaande behandelingsmethodes van daders onderzoeken.
- Nationaal rapporteur over vrouwenhandel (voor de EU).
- Informatie voor vluchtelingen (fysieke straffen voor kinderen zijn verboden, geweld binnen het huwelijk ook)
- Criminologisch en juridisch onderzoek.
- Hulp aan bepaalde vrijwilligerorganisaties.
- Vorming moet aandacht hebben voor de gelijkheid van de seksen en voor geweld tegen vrouwen.
- Financiële steun aan opvanghuizen voor vrouwen.
- Crisishulp voor vrouwelijke slachtoffers.
- Bijkomende steun aan het nationaal centrum voor mishandelde vrouwen.

Vanaf 1 januari 1999 is het kopen van seksuele diensten strafbaar, ofwel een geldboete van \$ 1.000 - \$ 2.000 (berekend op basis van het inkomen) ofwel een maximale gevangenisstraf van zes maanden. De wet werd gestemd met een grote meerderheid (sociaal-democraten, groen, links-communist). De wet zou nooit gestemd zijn als geen er 50% vrouwen in het parlement waren. Er was ook een grote druk van de vrouwenbeweging.

De politie heeft middelen gekregen om de wet te doen toepassen (bv. camera's in straten en gericht op bepaalde gebouwen).

Deze bepaling maakt deel uit van een pakket wetten van juli 1998 met als doel de strijd tegen het geweld op vrouwen.

Landen die prostitutie verbieden penaliseren prostituees. Zweden doet het omgekeerde en penaliseert de koper en spaart de verkoopster. Zweden wil de gebruiker stigmatiseren.

De wet gaat ervan uit dat prostitutie geen verkiesbaar sociaal fenomeen is. Het behandelen van een persoon als koopwaar is een misdad. De achterliggende gedachte van deze wet is dat prostitutie geen moreel of seksueel probleem is maar wel een politiek probleem. Prostituees zijn geen verdorven personen, wel onderdrukten. Een samenleving waarin personen kopen en anderen gekocht worden, kan niet. De Zweedse samenleving is tegen elke vorm van seksuele uitbuiting.

Tegenstanders van deze wet (o.a. de liberalen) gaan ervan uit dat er een verschuiving zal zijn naar de illegaliteit, waardoor de positie van de prostituee zal verslechteren.

Prostitutie is in Zweden nooit uitgebreid geweest. De aanleiding voor de wet was dus niet een kwestie van veiligheid. De meerderheid van de prostituees zijn Zweeds en vrij oud. Weinigen hangen af van een pooier. De meeste Zweedse prostituees hebben drank- of drugsproblemen. Volgens een onderzoek waren er in 1995 ca. 2.500 prostituees in Zweden (andere bronnen vermelden 3.500), waarvan eenderde op straat werkte (10% mannelijke prostituees). Veel prostituees hebben een moeilijke jeugd gehad of werden seksueel misbruikt.

De Nationale raad voor de preventie van misdaden maakte na een half jaar een eerste evaluatie van de nieuwe wet. Straatprostitutie was aanzienlijk gedaald, prostitutie in hotels, bars, restaurants en appartementen aanzienlijk gestegen. Er is ook een toename via internet en draagbare telefoons. 37 mannen werden veroordeeld op basis van de nieuwe wet.

## **1.7. Visies en regelgeving internationaal**

### **1.7.1. VN**

Het enige direct relevante internationale instrument inzake mensenhandel is het Verdrag van 1949 voor de onderdrukking van mensenhandel en de uitbuiting van de prostitutie van anderen<sup>6</sup>. Art. 1 stelt: "De Partijen bij deze Overeenkomst komen overeen ieder persoon te straffen, die, ten einde eens anders driften te voldoen:

1. Een andere persoon, zelfs met zijn toestemming, aanwerft, meeneemt of wegbrengt met het oog op het plegen van prostitutie;

2. De prostitutie exploiteert van een ander persoon, zelfs met zijn toestemming. Dit verdrag heeft zwakke dwangmechanismen en is niet ruim geratificeerd. België goot het in een wet (Wet houdende goedkeuring van de Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, en het Slotprotocol, ondertekend op 21 maart 1950, te New York - wet van 2 mei 1965) en ratificeerde het op 22 juni 1965."

Het Peking Actieplatform verwijst naar dit verdrag en vraagt een herziening en versterking van de implementatie.

De meeste internationale activiteiten op het vlak van mensenhandel situeren zich in de context van de mensenrechten, vooral de mensenrechten van vrouwen. Een expliciet verbod van gedwongen prostitutie vinden we terug in het VN-Vrouwenverdrag (zie verder).

Andere voorzieningen in de internationale mensenrechtenwetgeving zijn ook relevant voor de mensenhandel. Het gaat om het verbod op gedwongen arbeid, dat opgenomen is in de ILO Abolition of Forced Labour Convention (No. 105 van 25 juni 1957); de International Covenant on Civil and Political Rights, de International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights en het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

De Commissie Status van de Vrouw speelt een belangrijke rol en houdt de aandacht gevestigd op mensenhandel en de gerelateerde seksuele uitbuiting van vrouwen en meisjes.

#### VN-verdrag ter uitbanning van alle vormen van discriminaties tegen vrouwen (1979)

Artikel 6: "De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen, waaronder wetgevende, ter bestrijding van alle vormen van discriminatie van handel in vrouwen en van het exploiteren van prostitutie van vrouwen".

Opvallend is hier voor het eerst het doorbreken van het onderscheid tussen het publiek- en het privé-domein. De overheid kan ook verantwoordelijk worden gesteld voor gedragingen van privépersonen, namelijk wanneer zij niet al het mogelijke in het werk heeft gesteld om schending van rechten te voorkomen.

---

<sup>6</sup> UN-Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, approved by General Assembly resolution 317(IV) of 2 December 1949.

VN-Verdrag inzake de transnationaal georganiseerde misdaad: er is een protocol in de maak om de internationale handel in vrouwen en kinderen tegen te gaan.

### Peking Actieplatform

Het Peking Actieplatform legt de klemtoon op de mensenrechtendimensie van mensenhandel. De mensenrechten worden in dit opzicht voortdurend bedreigd.

#### Hoofdstuk D Geweld jegens vrouwen

113. Geweld jegens vrouwen is elke daad van geweld op basis van gender, die resulteert of kan resulteren in lichamelijke, seksuele of psychologische schade of lijden van vrouwen, met inbegrip van de dreiging met dergelijke gewelddaden, dwang of willekeurige vrijheidsberoving, ongeacht of dit plaatsvindt in het openbaar of in de privé-sfeer. Tot geweld jegens vrouwen worden dan ook o.a. de volgende daden gerekend:

b. lichamenlijk, seksueel en psychologisch geweld binnen de samenleving in het algemeen, waaronder verkrachting, seksueel misbruik, seksuele intimiteiten en intimidatie op het werk, in onderwijsinstellingen en elders, *vrouwenhandel en gedwongen prostitutie*.

122. Daadwerkelijke afschaffing van handel in vrouwen en meisjes ten behoeve van de seksindustrie is een zaak van grote internationale zorg. De uitvoering van het Verdrag ter bestrijding van handel in personen en van de exploitatie van prostitutie door anderen (1949) alsmede andere relevante documenten, dient te worden geëvalueerd en aangescherpt. Het gebruik van vrouwen in internationale prostitutie- en handelsnetwerken is een kernactiviteit van de internationale georganiseerde misdaad geworden...Vrouwen en meisjes die het slachtoffer zijn van deze internationale handel, lopen meer risico op verder geweld, op ongewenste zwangerschap en seksueel overdraagbare ziekten inclusief HIV/AIDS.

Strategische doelstelling D.3 Vrouwenhandel uitbannen en slachtoffers van geweld als gevolg van prostitutie en vrouwenhandel ondersteunen

Te ondernemen actie

130. Door regeringen van landen van herkomst, doorreis en bestemming, regionale en internationale organisaties, al naargelang.

- a. De bekrachtiging en toepassing van internationale verdragen inzake handel in personen en slavernij overwegen;
- b. Passende maatregelen treffen om de kernfactoren aan te pakken, inclusief externe factoren, die de handel in vrouwen en meisjes ten behoeve van prostitutie en andere vormen van commerciële seks, gedwongen huwelijken en dwangarbeid stimuleren, teneinde de handel in vrouwen uit te bannen, mede door aanscherping van de bestaande wetgeving, om zo de rechten van vrouwen en meisjes beter te beschermen en degenen die zich schuldig maken aan inbreuk op die rechten te straffen door middel van zowel strafrechtelijke, als civielrechtelijke maatregelen;
- c. Samenwerking en gecoördineerde maatregelen intensiveren via alle relevante autoriteiten en instellingen die zich bezighouden met de rechtshandhaving, teneinde nationale, regionale en internationale netwerken in vrouwenhandel te ontmantelen;

- d. Middelen toewijzen om uitgebreide programma's op te zetten, bestemd voor het herstel en de reïntegratie van slachtoffers van mensenhandel, mede via een vakopleiding, rechtsbijstand en confindentieële gezondheidszorg, en maatregelen nemen om samen te werken met niet-gouvernementele organisaties, om te voorzien in de sociale, medische en psychologische zorg voor slachtoffers van mensenhandel;
- e. Educatie- en vormingsprogramma's en -beleid ontwikkelen en wetgeving overwegen, gericht op de voorkoming van sekstoerisme en mensenhandel, met bijzondere nadruk op de bescherming van jonge vrouwen en kinderen.

#### Peking +5

*Further actions and initiatives to implement the Beijing Declaration and the Platform for Action. Twenty-third special session of the General Assembly entitled "Women 2000: gender equality, development and peace for the twentyfirst century", 10 June 2000:*

In het deel 'Actions and initiatives to overcome obstacles and to achieve the full and accelerated implementation of the Beijing Platform for Action' lezen we bij punt 51 dat geweld tegen vrouwen en meisjes een zeer belangrijke hindernis is voor de verwezelijking van de doelstellingen van gendergelijkheid, ontwikkeling en vrede. Geweld tegen vrouwen schendt en schaadt of doet het genot van vrouwen van hun mensenrechten en fundamentele vrijheden teniet. Gendergebaseerd geweld zoals slaan en ander huiselijk geweld, seksueel misbruik, seksuele slavernij en uitbuiting en internationale vrouwen- en kinderhandel, gedwongen prostitutie en seksuele pesterijen, en verder geweld tegen vrouwen als gevolg van culturele vooroordelen, racisme en raciale discriminatie, xenofobie, pornografie, ethnische zuivering, gewapende conflicten, vreemde bezetting, religieus en anti-religieus extremisme en terrorisme zijn in strijd met de waardigheid van de mens en moeten bestreden en geëlimineerd worden.

Acties die op nationaal niveau moeten genomen worden door regeringen:

104a: passende maatregelen om de oorzaken, ook externe factoren die vrouwen- en meisjeshandel aanmoedigen voor prostitutie en andere vormen van gecommercialiseerde seks, gedwongen huwelijken en gedwongen arbeid aan te pakken met het oog op de eliminatie van vrouwenhandel, door de versterking van de bestaande wetgeving via een betere bescherming van de rechten van vrouwen en meisjes en de daders te straffen via strafrechtelijke en burgerrechtelijke maatregelen.

104b: Verdeel, versterk effectieve maatregelen om alle vormen van vrouwen- en meisjeshandel te bestrijden en te elimineren via een begrijpelijke anti-handel strategie die onder meer bestaat uit wetgevende maatregelen, preventiecampagnes, uitwisseling van informatie, hulp en bescherming en reïntegratie van de slachtoffers en vervolging van alle betrokken overtreders, ook intermediaren.

104c: In het wetgeving moet voorzien worden dat slachtoffers van mensenhandel, vooral vrouwen en meisjes, niet mogen vervolgd worden voor hun illegale aankomst of verblijf, rekening houdend met het feit dat zij slachtoffers zijn van uitbuiting.

104d: Het opzetten of versterken van een nationaal coördinatiemechanisme, bijvoorbeeld een nationale rapporteur, met de participatie van het middenveld, ook



NGO's, voor het bevorderen van de uitwisseling van informatie, het verzamelen van data, oorzaken, factoren en trends inzake geweld tegen vrouwen, vooral handel.

Acties op nationaal en internationaal niveau:

130a: Vermeerder samenwerking, beleidsmaatregelen, effectieve implementatie van nationale wetgeving en andere beschermende en preventieve maatregelen voor de eliminatie van geweld tegen vrouwen en meisjes, vooral alle vormen van commerciële seksuele uitbuiting, economische uitbuiting, o.a. vrouwen- en meisjeshandel, vrouweninfanticide, misdaden in de naam van de eer en passie begaan, raciale gemotiveerde misdaden, ontvoering en verkoop van kinderen, schadelijke traditionele praktijken, vroege en gedwongen huwelijken.

131a: Versterk de samenwerking tussen de landen waar de menselhandel begint, de transitlanden en de landen van bestemming om mensenhandel - vooral in vrouwen en meisjes - te vermijden, te onderdrukken en de handelaars te bestraffen.

#### UN General Assembly

*Traffic in women and girls. General Assembly resolution 1994/166, 24 February 1995:*

- eliminatie van alle vormen van seksueel geweld en sekshandel, want dit zijn schendingen van de mensenrechten van vrouwen en van kinderen
- veroordeelt de illegale mensenhandel nationaal en internationaal
- stelt vast: het stijgend aantal vrouwen en kinderen vanuit ontwikkelingslanden en van landen in economische transitie, als slachtoffers
- spoort landen en relevante instellingen aan om informatie te verzamelen en uit te wisselen
- spoort landen aan maatregelen te nemen om te verzekeren dat slachtoffers de nodige bijstand, wettelijk advies, bescherming, behandeling en rehabilitatie krijgen
- spoort landen aan maatregelen te nemen om misbruik en uitbuiting te voorkomen door mensenhandelaars, zoals de uitbouw van sekstoerisme en de export van arbeid
- spoort regeringen en NGO's aan om een beter publiek bewustzijn te creëren
- beveelt aan dat het probleem van vrouwen- en meisjeshandel aandacht moet krijgen in de implementatie van alle relevante internationale legale instrumenten en dat er maatregelen moeten genomen worden om die instrumenten te versterken

#### UN Economic and Social Council

*Trafficking in women and girls. Note prepared by the Office of the High Commissioner for Human Rights and the ECE secretariat. Regional Preparatory Meeting on the 2000 Review of Implementation of the Beijing Platform for Action 19-21 January 2000:*

Mensenhandel is nog niet gedefinieerd in de internationale wetgeving. Recente pogingen om tot een definitie te komen worden tegengehouden door verschillende visies. Bepaalde strekkingen onderlijnen het migratieaspect van de mensenhandel, organisaties die zich bezighouden met mensenrechten vinden de schendingen van de mensenrechten een kritieke factor. En dan zijn er nog diegenen die alle vormen van prostitutie verwerpelijk vinden.

Naast de definitie van de VN Algemene Vergadering van 1994 (zie hoger) is er een nieuwe definitie van de International Crime Commission die een onderscheid maakt tussen mensenhandel enerzijds en en migrantensmokkel anderzijds. De definities luiden als volgt:

- "Trafficking in persons means the recruitment, transportation, harbouring or receipt of persons, either by the threat or use of kidnapping, force, fraud deception or coercion or by the giving or receiving of unlawful payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person for purpose of sexual exploitation or forced labour."
- Migrantensmokkel: " the intentional procurement, for profit of the illegal entry of a person into and/or illegal residence of a person in a State of which that person is not a national or a permanent resident."

Deze twee definities samen zeggen waarover mensenhandel gaat.

Het document bevat verder een reeks aanbevelingen inzake:

- basisprincipes voor het beleid
- verbetering van gegevens en informatie
- uitbouw van een legaal kader
- legale mechanismen
- bescherming en steun van de slachtoffers
- samenwerking tussen de landen
- preventie van handel

#### UN Economic and Social Council. Commission on Human Rights:

*"Traffic in women and girls", resolution 1999/40, 16 april 1999*

dezelfde aanbevelingen, en daarbij:

- de bestraffing van de handelaars, ook de intermediairen zowel in eigen land als in het buitenland
- de uitwerking van een voorstel van verdrag tegen georganiseerde internationale misdaad met een protocol om vrouwen- en kinderhandel te bestraffen
- regeringen moeten Internetproviders aansporen om maatregelen te nemen voor een verantwoord gebruik van Internet met het oog op de eliminatie van vrouwen- en kinderhandel
- handleidingen voor de vorming van personeel die te maken krijgen met slachtoffers van op gender-gebaseerd geweld, waaronder mensenhandel; gendergevoelige counsellingtechnieken
- samenwerking van regeringen met NGO's voor sociale, medische en psychologische zorg voor de slachtoffers

#### UN High Commissioner for Human Rights

*Fact Sheet No. 14, Contemporary Forms of Slavery:*

De term slavernij dekt een hele lading van mensenrechtenschendingen zoals de verkoop van kinderen, kinderpornografie, de uitbuiting van kinderarbeid, seksuele verminking van meisjes, het inzetten van kinderen in gewapende conflicten, aan schulden gebonden slavernij, mensenhandel, handel in organen, uitbuiting van prostitutie, bepaalde gebruiken onder apartheid, koloniale regimes.

### 1.7.2. ILO

Conventie 182 betreffende het verbod en onmiddellijke actie voor de eliminatie van de ergste vormen van kinderarbeid, Genève 17 juni 1999:

Art. 3 geeft een opsomming van de ergste vormen van kinderarbeid:

- alle vormen van slavernij of gebruiken gelijkaardig aan slavernij, zoals de verkoop en handel van kinderen, schuldenbinding en lijfeigenschap en gedwongen arbeid, met inbegrip van gedwongen recruitering van kinderen om ze in te zetten in gewapende conflicten
- het gebruik, het tot prostituee-maken van een kind, voor de productie van pornografie of voor pornografische voorstellingen
- het gebruik, het opofferen van een kind voor illegale activiteiten, vooral voor de productie en verkeer van drugs zoals bepaald wordt in relevante internationale verdragen
- arbeid die door de aard of omstandigheden waarin deze wordt uitgevoerd de gezondheid, de veiligheid of de moraal van kinderen zou schaden.

In een rapport van 1998<sup>7</sup> "The economics of sex. Sex as a sector: Economic incentives and hardships fuel growth" doet de Internationale Arbeidsorganisatie een oproep voor de economische erkenning van de seksindustrie. ILO verwijst naar de enorme uitbreiding van deze industrie en de bijdrage aan het BNP van vier zuid-oost Aziatische landen, namelijk Maleisië, Indonesië, Thailand en de Filippijnen. De erkenning betekent de uitbreiding van de rechten en voordelen van de werknemers in de seksindustrie, de verbetering van de werkomstandigheden en de uitbreiding van het fiscaal vangnet om de meeste verboden activiteiten te dekken. ILO beveelt niet aan om prostitutie te legaliseren.

ILO spoort regeringen aan om te profiteren van de winsten van de seksindustrie door ze te belasten.

De Université des Femmes vreest dat het rapport zal gebruikt worden om een hoge recruitering van vrouwen in de seksindustrie te rechtvaardigen, om de werkloosheid te verlagen en om de winsten te belasten. ILO houdt geen rekening met de geweldpleging op prostituees. ILO beweert dat slechts 20% van de prostituees serieus wordt uitgebuit of gevangen gehouden als een soort slavinnen. Een rapport van Human Right Watch/Azië van 1995 stelt dat meisjes en vrouwen die debuten in bordelen wel ernstig worden mishandeld, bijvoorbeeld in Nepal, Birmaanse vrouwen in Thailand. Mishandeling gebeurt niet alleen in Azië. Een studie van 1995 over straatprostitutie in het Verenigd Koninkrijk, stelt dat 87% van de prostituees slachtoffer van geweld is geweest in het voorbije jaar (gaande van verbale agressie tot messteken, enzovoort). Ook in de V.S. is er sprake van dezelfde situatie.

Twee landen verzetten zich expliciet tegen de erkenning van prostitutie als arbeid, namelijk Zweden en Venezuela. Voor Venezuela gaat het niet om arbeid want de fundamentele elementen van waardigheid en sociale rechtvaardigheid ontbreken.

---

<sup>7</sup> The economics of sex. Sex as a sector: Economic incentives and hardships fuel growth, *in ILO World of Work*, No. 26, September/October 1998.

## Argumenten van de ILO en antwoorden van de Université des femmes

Prostitutie is voornamelijk economisch van nature.

De seksindustrie is "big business", goed geïncorporeerd in de nationale economieën en in de internationale economie.

*Prostitutie als economische activiteit institutionaliseert de koop en verkoop van vrouwen als produkten op de markt. Prostitutie houdt steeds meer vrouwen uit de algemene economie en isoleert ze als een klasse bestemd voor seksuele dienstverlening. Prostitutie legitimeert de mogelijkheid voor mannen om over het vrouwelijk lichaam te beschikken.*

De sekshandel heeft de dimensies van een industrie gekregen en draagt direct of indirect bij aan de arbeid, aan het nationaal inkomen en aan de groei van de economie. Tussen 0,25 en 1,5% van de vrouwen van de vier vernoemde landen werken in de seksindustrie en ze produceren tussen 2 en 14% van het BNP. In Thailand heeft de prostitutie gezorgd voor de meest uitgebreide banden met de klandestiene handel. Deze economische gegevens onderschatten het belang van de commerciële seksindustrie in de economie van Zuid-Azië. Het is het overwegen waard dat de officiële erkenning van deze sector zeer nuttig kan zijn om het fiscale netwerk uit te breiden en zo de meeste winstgevende activiteiten die ermee verbonden zijn te dekken.

*Het rapport van de ILO vermeldt nauwelijks de nadelen die zich voor prostituees cumuleren. Het gaat om geweld op prostituees en de gevolgen voor hun gezondheid. Diverse studies tonen aan dat prostituees een leven vol risico's en brutaliteiten leiden. De gevolgen voor de reproductie zijn : veel ongewenste zwangerschappen, miskramen, abortussen, steriliteit. Daarbij komen steeds meer AIDS infecties, seksueel overdraagbare aandoeningen. Onderzoeken rapporteren gevallen van gedwongen sterilisatie en hysterectomie tijdens abortus.*

*Een onderzoek, gepubliceerd in Feminism & Psychology in 1998, waarin psychologische tests werden uitgevoerd op vrouwen van Zuid-Afrika, Thailand, Turkije, de VS, Zambia, die actief waren in de prostitutie of de prostitutie recent hadden verlaten, bracht het PTSD-syndroom (Post Traumatic Stress Disorder) aan het licht. Er blijkt een duidelijk verband tussen dit syndroom op volwassen leeftijd en geweld tijdens de jeugd ondergaan. Volgens diverse auteurs hebben 55% tot 90% van de prostituees geweld ondergaan tijdens hun jeugd.*

*Er is ook het Syndroom van Stockholm, een overlevingsstrategie in gevangenschap. Wanneer een persoon het recht van leven en dood uitoefent op een andere persoon, dan zal het minste gebaar van vriendelijkheid beantwoord worden met een enorme dankbaarheid. Overleving in prostitutie hangt gedeeltelijk af van het vermogen om de gedragingen van anderen in te schatten, of te voorzien. Zo ontwikkelen prostituees een grote waakzaamheid ten opzichte van de behoeften van hun pooiers en ze kunnen zelfs eindigen met zich te identificeren met de visies van de pooiers.*

*90% van de prostitutie wordt gecontroleerd door souteneurs. Fysieke en seksuele mishandelingen worden door hen gebruikt om de prostituees te beletten uit de prostitutie weg te geraken. Andere controlemiddelen zijn isolering, verbale pesterijen, economische controle, enzovoort.*

Alle studies per land bevestigen dat de inkomens van prostituees vaak hoger liggen dan die van laaggeschoolde werkneemsters.

Het rapport van de ILO erkent dat vele vrouwen aangeven dat ze liever een ander werk zouden vinden, goed wetend dat ze minder zouden verdienen.

*Het feit dat vrouwen vaak geen betere keuze hebben, mag niet gebruikt worden tegen degenen die zich in een economisch zeer slechte situatie bevinden, door hun uitbuiters te institutionaliseren als ondernemers. Dit doet afbreuk aan de politieke strijd van vrouwen voor hun recht op arbeid en loon.*

Het ILO rapport doet uitschijnen dat prostitutie een leefbare en zelfs winstgevende economische sector is.

*De meerderheid van de Filippijnse prostituees bijvoorbeeld ontvangen gemiddeld 10 procent van de totale inkomsten. Daarvan moeten ze hun kleding en vervoer betalen en een groot deel gaat naar hun familie. Uiteindelijk blijft er weinig of niets over voor de prostituees.*

*In de westerse landen besteden de prostituees een groot deel van hun inkomen aan drugs.*

Er worden meer mogelijkheden voor mannen gecreëerd om seksuele diensten te kopen (diversiteit van plaatsen, nieuwe luxueuze etablissementen...)

*Het minst zichtbare deel van de seksindustrie betreft de rol van de cliënt. Het ILO rapport uit geen kritiek op het feit dat mannen recht hebben om vrouwen te kopen voor seksuele diensten.*

*De aanbevelingen van het ILO rapport bevestigen impliciet de idee dat seksualiteit een behoefte is van mannen en dat ze er recht op hebben zelfs door een vrouwenlichaam te kopen. Het lichaam van de vrouwelijke prostituee is het middel waardoor de mannelijke consument zijn dominantie veruitwendigt. ILO laat toe dat de biologie het seksueel gedrag van mannen dicteert en dat prostitutie onvermijdelijk is.*

Via een erkenning van prostitutie als economische sector, kunnen regeringen gemakkelijker maatregelen treffen tegen criminaliteit en die ook controleren in de georganiseerde misdaad, bijvoorbeeld drugs en kinderprostitutie.

*Dit komt neer op een reglementering van de slavenhandel. Het leidt tot een goedkeuring van de georganiseerde misdaad.*

*Prostitutie drukt de waarde uit van alle vrouwen. Het heeft een impact op de wijze waarop mannen vrouwen in het algemeen behandelen en elke vrouw in het bijzonder. Vrouwenlichamen worden toegankelijker en meer beschikbaar voor mannen. Vermits het vrouwenlichaam een produkt kan worden op de markt, kunnen alle vrouwen geassimileerd worden met seksuele objecten. De gedegradeerde rol van vrouwelijke prostituees onderstreept de seksuele uitbuiting van alle vrouwen, erotiseert de ongelijkheid en onderstreept de individuele en sociale onderwerping van vrouwen.*

Voor volwassenen die vrijwillig kiezen voor seksarbeid is de politieke zorg het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden en hun sociale bescherming en de verzekering dat ze dezelfde rechten hebben als de andere werknemers.

*In landen die prostitutie erkennen als arbeid is er een grotere ontwikkeling van de seksindustrie dan toen de sector illegaal was. Nederland en Duitsland hebben het hoogste aantal illegale prostituees. Het klimaat van verdraagzaamheid, geïntroduceerd via de legalisering vergemakkelijkt de mogelijkheden voor souteneurs, handelaars en eigenaars van huizen om vrouwen aan te trekken.*

Het ILO-rapport erkent prostitutie als economische sector maar dat betekent niet dat ILO de legalisering vraagt.

*Maar impliciet pleit ILO er wel voor omdat ze regeringen vragen prostitutie als een economische sector te erkennen, een activiteit onderworpen aan de bescherming van het arbeidsrecht, een sociale zekerheid.*

*Het feit dat prostitutie een bloeiende sector is, toont aan dat regeringen geen sociale keuze hebben genomen om prostitutie te elimineren.*

*Het ILO-rapport staat onverschillig tegen het geweld dat prostituees ondergaan.*

*Belangrijk zijn nochtans de verhalen van de ontsnapte prostituees.*

Bepaalde mensen kiezen vrijwillig voor seksarbeid als uitdrukking van de seksuele vrijheid of als een rationele economische beslissing gebaseerd op potentiële inkomsten. Anderen worden ertoe gedreven door armoede of extreme economische omstandigheden. Nog anderen worden ertoe gedwongen door derden.

*Het ILO-rapport bevestigt het koude stereotype beeld dat vrouwen dat graag doen, anders zouden ze niet in de prostitutie blijven. Sommige ex-prostituees hebben jaren over hun ontsnapping moeten doen.*

*Zoals mishandelde vrouwen negeren prostituees vaak hun onderwerping, zolang ze geen alternatief zien.*

*De UVRM stelt dat niemand wrede, onmenselijke en vernederende handelingen moet ondergaan. Dus is het een recht van iedereen om geen prostituee te zijn, om niet de integriteit te verliezen, noch de waardigheid.*

Kinderprostitutie moet als een ernstiger probleem behandeld worden ten opzichte van volwassenenprostitutie. De wetgeving met een duidelijk onderscheid maken.

Kinderprostitutie moet bestempeld worden als onvrijwillig en het einddoel is de volledige eliminatie. Bij volwassenen moet er een onderscheid zijn tussen prostitutie vrij gekozen als arbeidsvorm en prostitutie onder dwang.

*Als de notie keuze wordt gebruikt om het onderscheid tussen volwassenen- en kinderprostitutie te introduceren met het oog op de legitimatie van het voorgewende recht van vrouwen om voor prostitutie te kiezen, dan wordt die schade aan vrouwen berokkend onzichtbaar. Een onderscheid maken tussen volwassenen en kinderen dient om de uitbuiting van kinderen verder te zetten omdat landen de leeftijd voor seksuele meerderjarigheid zullen verlagen. Als meer meisjes worden geseksualiseerd en worden vereenzelvigd met volwassen prostituees, kunnen mannen bevestigen dat ze weigeren seksuele relaties met minderjarigen aan te gaan.*

*Als landen zich beperken tot acties tegen gedwongen prostitutie, dan wordt het gemakkelijk om mannen te verdedigen die jongeren tussen 12 en 18 jaar misbruiken omdat dit een ambigue categorie wordt.*

*Op wereldvlak is de toetreding tot prostitutie gemiddeld 14 jaar. Valse identiteitspapieren verlagen de leeftijd. De politie heeft vaak overeenkomsten met de souteneurs. De erkenning van de seksindustrie leidt tot de toename van kinderprostitutie. Er zal ook een hogere toename van AIDS zijn.*

### **1.7.3. OSCE**

In 1991 verbonden de OSCE-landen zich ertoe om alle vormen van geweld tegen vrouwen te elimineren en alle vormen van vrouwenhandel en de uitbuiting van prostitutie van vrouwen en de verzekering van een legaal verbod van zulke daden. In juli 1999 nam het parlement van de OSCE een resolutie aan over vrouwen- en kinderhandel<sup>8</sup>. Deze resolutie beklemtoont vooral de handel voor gedwongen prostitutie en andere vormen van seksuele uitbuiting, hoewel erkennend dat handel ook voor andere doeleinden plaatsvindt. De resolutie uit de bezorgdheid over de link tussen handel en de georganiseerde misdaad. De resolutie roept de regeringen op strengere wetgevingen te creëren en de mechanismen te versterken om mensenhandelaars te straffen, vooral degenen die betrokken zijn bij vrouwen- en kinderhandel voor de internationale seksbusiness. De rechten van de slachtoffers moeten beschermd worden.

#### **1.7.4. Europees Verdrag van de Rechten van de Mens**

Dit verdrag verbiedt uitdrukkelijk slavernij en gedwongen arbeid. Het bepaalt ook het verbod van op sekse-gebaseerde discriminatie.

#### **1.7.5. Raad van Europa**

In 1997 beveelt het parlement aan<sup>9</sup> dat het Comité van ministers een verdrag zou uitwerken over vrouwenhandel en gedwongen prostitutie. Dit verdrag moet zich focussen op de mensenrechten en moet repressieve maatregelen bevatten om de handel te bestrijden door de harmonisering van de wetgevingen vooral op strafrechtelijk vlak.

Het rapport stelt volgende definitie voor van vrouwenhandel en gedwongen prostitutie op basis van andere definities<sup>10</sup>: "Trafficking in women means any legal or illegal transporting of women and/or trade in them, with or without their initial consent, for economic gain, with the purpose of subsequent forced prostitution, forced marriage, or

---

<sup>8</sup> *Petersburg Declaration of the OSCE Parliamentary Assembly*, 10 July 1999.

<sup>9</sup> Council of Europe, Parliamentary Assembly, *Traffic in women and forced prostitution in Council of Europe member states*. Report. Doc. 7785, 26 March 1997.

<sup>10</sup> International Organisation for Migration: "any illicit transporting of migrant women and/or trade in them for economic or other personal gain. This may include the following elements: facilitating the illegal movement of migrant women to other countries, with or without their consent or knowledge; deceiving migrant women about the purpose of the migration, legal or illegal; physically or sexually abusing migrant women for the purpose of trafficking them; selling women into, or trading in women for the purpose of employment, marriage, prostitution or other forms of profitmaking abuse

Europol: "Traffic in human beings means subjection of a person to the real and illegal sway of other persons by using violence or menaces or any abuse of authority or intrigue with a view to the exploitation of prostitution, forms of sexual exploitation and assault of minors or trade in abandoned children".

Europese Commissie: "as the transport of women from third countries into the European Union (including perhaps subsequent movements between Member States) for the purpose of sexual exploitation... Trafficking for the purpose of sexual exploitation covers women who have suffered intimidation and/or violence through the trafficking. Initial consent may not be relevant, as some enter the trafficking chain knowing they will work as prostitutes, but who are deprived of their basic human rights, in conditions which are akin to slavery".

other forms of forced sexual exploitation. The use of force may be physical, sexual and/or psychological, and includes intimidation and abuse of authority or a situation of dependence".

Het rapport resulteert in een aanbeveling<sup>11</sup> met volgende items:

De aanbeveling neemt de definitie van vrouwenhandel en gedwongen prostitutie van het rapport over.

Vrouwenhandel en prostitutie is bijgevolg een vorm van onmenselijke en vernederende behandeling en een flagrante schending van de mensenrechten.

De aanbeveling pleit voor:

- een verdrag over vrouwenhandel en gedwongen prostitutie: beperkt tot volwassen vrouwen; gefocust op mensenrechten; repressieve maatregelen om de handel te bestrijden via de harmonisering van wetten, vooral het strafrecht; een zekere graad van bescherming van slachtoffers van mensenhandel, vooral diegenen die bereid zijn te getuigen voor het gerecht (ook fysieke bescherming, een tijdelijke verblijfsvergunning, legale, medische en psychologische bijstand); een controlemechanisme voor de monitoring van de naleving en voor de coördinatie van verdere acties op pan-Europees niveau.
- maatregelen om het publieke bewustzijn te vergroten
- opleiding van het immigratiepersoneel
- beleidsstructuren op nationaal niveau; verbetering van internationale communicatie (politie, Interpol, Europol)
- confiscatie van winsten van overtredingen; sluiting van gebouwen waarin slachtoffers van vrouwenhandel seksueel worden uitgebuit
- verblijfsvergunningen voor slachtoffers die willen getuigen in de rechtbank, getuigenbescherming
- legale, medische en psychologische hulp voor slachtoffers, vooral voor diegenen die willen getuigen
- specifieke regelgeving inzake strafrechtelijke procedures over het gebruik van geweld bij slachtoffers van vrouwenhandel en prostitutie: zwaardere straffen; beschouwen als een misdad het feit dat iemand bewust gebruik maakt van de diensten van een vrouw die tot prostitutie of een huwelijk gedwongen wordt
- vervolging van nationale onderdanen in het thuisland voor daden inzake handel begaan in het buitenland, of er nu al dan niet een klacht is ingediend door het land waarin de misdad is begaan
- slachtoffers helpen bij de reïntegratie in de gemeenschap van hun land van oorsprong
- het toegang verlenen aan NGO's en verenigingen voor slachtoffers van prostitutie tot rechtbanken om de effectiviteit van de acties tegen handel en gedwongen prostitutie te vergroten
- gratis telefoonhulprijnen voor slachtoffers
- onthaalcentra en meer tijdelijke accommodaties voor slachtoffers en het toekennen aan slachtoffers van een minimum aan sociale bijstand en toegang tot gezondheidszorg gedurende hun verblijf.

---

<sup>11</sup> Council of Europe, Parliamentary Assembly, *Recommandation 1325 (1997) on traffic in women and forced prostitution in Council of Europe member states*, text adopted by the Assembly on 23 April 1997 (13th Sitting).



De recentste activiteit van de Raad van Europa is de 'Campagne tegen vrouwenhandel'<sup>12</sup>. Deze campagne roept de staten op om:

- deze vorm van slavernij te bestrijden via voldoende financiële middelen en de oprichting van nationale comités om handel te voorkomen en de slachtoffers te steunen
- mensenhandel definiëren als een schending van de mensenrechten analoog met slavernij, als een misdaad tegen de nationale wetgeving, preventieve maatregelen en straffen voor de verantwoordelijken van mensenhandel
- de organisatie van een nationale dag tegen vrouwen- en meisjeshandel op 8 maart 2000
- het promoten van de verbetering van de sociale, economische en legale positie van slachtoffers in hun landen van oorsprong via bilaterale akkoorden en steun van gouvernementele diensten en NGO's die betrokken zijn in de empowermentactiviteiten voor vrouwen
- het werk van het VN-vrouwenverdrag (art. 6) verderzetten.

### **1.7.6. Europese Commissie**

Een aantal documenten refereert naar mensenhandel en seksuele uitbuiting. De EC strijdt tegen de illegale mensenhandel.

Belangrijke documenten zijn:

- Council of Europe Ministerial Declarations and Resolutions on Strategies for the elimination of violence against women in society: the media and other means (Rome, 1993)
- The Hague Ministerial Declaration on the question of trafficking in women of the Member States of the EU (Den Haag, 1997) (zie verder)
- Verdrag van Amsterdam artikel 29: de strijd tegen mensenhandel is een van de objectieven voor de implementatie van (een gebied van) vrijheid, zekerheid en rechtvaardigheid
- Tampere EU Council conclusions 1999.

Vanuit de Commissie worden ook een aantal acties georganiseerd, o.a.:

- het STOP programma (1996-2000): moedigt praktische samenwerking aan tussen overheden van de lidstaten voor acties tegen mensenhandel en seksuele uitbuiting van kinderen, via het financieren van activiteiten waarbij rechters, procureurs, politiedepartementen, immigratiediensten e.d. betrokken zijn.
- Daphne programma: nadruk op preventie van geweld en bescherming van slachtoffers, ook slachtoffers van mensenhandel.

---

<sup>12</sup> Council of Europe, Parliamentary Assembly, *Campaign against trafficking in women*, 6 May 1999, motion for a recommendation. Deze motie werd ondertekend door Italië, Sanje, Turkije, het Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Rusland, Frankrijk, Bulgarije, Roemenië.

### **1.7.7. Europees Parlement**

Belangrijke documenten zijn:

- Resolution on violence against women, 11 June 1986
- Resolution on the exploitation of prostitution and the traffic of human beings, 14 April 1989
- Resolution on trade in women, 16 September 1993
- Resolution on trafficking in human beings, 18 January 1996
- Resolution on the need to establish a European Union-wide campaign for zero tolerance of violence against women, 16 September 1997
- Report on the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on trafficking in women for the purpose of sexual exploitation, rapporteur Mevr. S.A. Waddington, Commissie Rechten van de Vrouw (A4-0372/97), 27 november 1997
- Rapport over de mededeling van de Commissie aan de Raad, aan het Europees Parlement, aan het Economische en Sociaal Comité en aan het Comité van de Regio's over de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van kindersekstoerisme, rapporteur Patsy Sörensen, Commissie rechten van de Vrouw (COM(1998) 726 - C5-0123/1999-1992/21255COS)), mei 2000.

Het eerste rapport legt de nadruk op de bestrijding van vrouwenhandel omwille van de seksuele uitbuiting. Hiervoor is een gecoördineerde Europese strategie nodig die vooral preventie beklemtoont en ook opsporing, succesvolle vervolging van de handelaars, steun aan de slachtoffers en rehabilitatie van de overlevenden.

#### Rapport Sörensen

- volgens schattingen van de EU zijn vier miljoen mensen jaarlijks het slachtoffer van mensenhandel. 500.000 komen jaarlijks in West-Europa toe, vooral vanuit centraal en Oost-Europa, gevolgd door Afrika, Latijns-Amerika, de Caraïben en Azië.
- Prostitutie is niet het resultaat van een levenskeuze maar dit fenomeen is nauw gelinkt met de economische, sociale, politieke en culturele mogelijkheden die openstaan voor vrouwen die zich in een bepaalde sociale positie bevinden; prostitutie wordt gedwongen; seksuele uitbuiting is een serieuze misdaad. Daarom is het nodig om meer inspanningen en middelen te leveren om gedwongen prostitutie en mensenhandel tegen te gaan.

Het rapport:

- veroordeelt vrouwen- en kinderhandel als een onduldbare schending van de fundamentele mensenrechten en als een criminele daad
- vraagt om in het EU-Verdrag een wettelijke basis op te nemen om tegen alle vormen van geweld tegen vrouwen met inbegrip vrouwenhandel te strijden
- vraagt een definiëring van mensenhandel en een anti-mensenhandelbeleid
- beklemtoont de rol van NGO's (samenwerking met overheid, netwerking,...). In België beschikken NGO's over een vorderingsrecht en slachtoffers van buitenlandse afkomst krijgen een verblijfsvergunning tot het proces voorbij is.

### **1.7.8. Ministerraad EU**

In april 1997 was er een ministerconferentie over vrouwenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Deze conferentie resulteerde in de "Ministrial Declaration on European Guidelines for Effective Measures to Prevent and Combat Trafficking in Women for the Purpose of Sexual Exploitation". Deze zogenaamde verklaring van Den Haag geeft een reeks aanbevelingen op nationaal en Europees niveau om slachtoffers aan te moedigen en bij te staan om mensenhandel te rapporteren aan de politie om zo de handelaars op te sporen, te ondervragen en te vervolgen; slachtoffers moeten op een adequate manier beschermd worden, bijstand krijgen en ook een faire juridische behandeling.

Vervolgens was er in december 1998 een "Communication to the Council and the European parliament on trafficking in women". Deze mededeling bevestigt dat vrouwenhandel bovenaan de agenda van de EU blijft. De focus ligt op de noodzaak van interlandelijke samenwerking en op een multi-disciplinaire aanpak.

### **1.7.9. Europese Vrouwen Lobby**

Document 'Five-year review of the Beijing Platform for Action. Comments by the EWL on the ECE Agreed conclusions of 21.01.2000':

De EVL pleit voor het stoppen van de mensenhandel, in het bijzonder van vrouwen en meisjes.

De EVL waardeert het feit dat de Europese Instellingen maatregelen genomen hebben om vrouwenhandel te bestrijden en vooral de twee "Communications" hierover. De ministeriële verklaring van Den Haag verschaft een reeks maatregelen voor de lidstaten en de Europese Instellingen. Deze maatregelen en vooral de regelmatige samenwerking met CEDAW en de VN-rapporteur inzake geweld, moeten verder ontwikkeld worden.

De EVL roept de EU op om vrouwenhandel te verklaren als een internationale misdaad waardoor de vervolging van de handelaars zal vergemakkelijkt worden in de huidige en toekomstige landen van de EU. Verdere mechanismen moeten verstrengd worden voor de preventie van handel, zoals de confiscatie van winsten afkomstig van de mensenhandel en de ontmanteling van georganiseerde criminele netwerken.

De EVL roept op voor meer concrete acties in relatie met een wettelijk statuut voor slachtoffers van mensenhandel, zoals wordt voorgesteld in de Communication van de Europese Commissie. De EVL pleit in dit verband ook voor tijdelijke verblijfsvergunningen voor vrouwelijke slachtoffers van mensenhandel.

'Making it a crime to buy women in prostitution and develop strong policies against pimping' Motion adopted at the 2001 General Assembly of the European Women's Lobby (September 2001)

Deze motie steunt het zogenaamde Zweedse model: penalisering van de cliënt.

## **1.8. Visies in België<sup>13</sup>**

### **1.8.1. Politionele overheden**

Er moet gewerkt worden aan een beleid dat zowel aan de belangen van de gerechtelijke als van de gemeentelijke overheid tegemoet komt. Concreet moet gedacht worden aan:

- de strijd tegen de mensenhandel
- de bescherming van de minderjarigen
- het beperken en voorkomen van de verstoring van de openbare orde
- het tegengaan van de uitbuiting van de prostitutie ten overstaan van de lokale bevolking

Inzake de straatprostitutie moeten er gedoogzones gecreëerd worden op basis van volgende criteria:

- het ontbreken van een woonzone in de onmiddellijke omgeving
- de mogelijkheden inzake een vlotte en veilige verkeersinfrastructuur
- de ligging ten overstaan van het uitgangscentrum dat nabij moet zijn
- de veiligheid, zowel in hoofde van de prostituees als van de klanten
- de aanwezigheid van voldoende sta-ruimte voor de prostituees

Gedoogzones maken het voor de politionele diensten eenvoudiger om alles onder controle te houden en anomalieën te ontdekken.

Ten aanzien van de prostituees zelf moeten een aantal regels worden vastgelegd:

- de aanwezigheid binnen de gedoogzones
- het dragen van deftige kledij
- geen agressieve klantenwerving
- respecteren van de plaats voor de "passes"

Politie Antwerpen:

De erkenning van prostitutie als beroep is de enige manier om ze uit de illegaliteit te halen. Op die manier wordt de sociale wetgeving van toepassing, zodat ook sluike- en zwartwerk kunnen aangepakt worden.

Er moet een reglementering komen inzake de prostitutie-activiteiten op zich. Dat vergemakkelijkt ook het voeren van gerechtelijk onderzoek via wettige instrumenten.

### **1.8.2. Gerechtelijke overheden**

Door de politie worden veel administratieve controles uitgevoerd. Daardoor krijgt men een goed beeld van de prostitutiewereld in een stad.

Via de controles legt men contact met de prostituees en probeert men ze uit de handen van criminele organisaties te houden. Op basis van hun verklaringen kan de strijd tegen deze bendes gevoerd worden. Als men prostituees systematisch gaat weggagen van hun werkterrein kan men met hen geen vertrouwensrelatie opbouwen en verjaagt

---

<sup>13</sup> Cfr. Verslag van de Subcommissie Mensenhandel en Prostitutie

men ze naar de illegaliteit van de barprostitutie of de privé-prostitutie. De controle daarop is zeer moeilijk. Vandaar de zinvolheid van de gedoogzones. Er wordt verder gepleit voor de afstemming van de administratieve controles op de gerechtelijke controles.

### Aanbevelingen Subcommissie Mensenhandel en Prostitutie

#### ➤ Inleiding: structureel en blijvend karakter van de mensenhandel

De oorzaken, met name ongelijkheid tussen arm en rijk, zullen de komende jaren niet verdwijnen. Mensenhandel is ook structureel van aard. De strijd tegen mensenhandel betekent dat de verhoudingen tussen Noord en Zuid en Oost en West grondig moeten gewijzigd worden. Dat kan via een eerlijkere verdeling van rijkdom, onder meer via een rechtvaardige wereldhandel en oplossingen voor de schuldenproblematiek.

#### ➤ Situatie in de landen van oorsprong van de slachtoffers van mensenhandel

- samenwerkingsbeleid met landen waar slachtoffers vandaan komen verderzetten en vooral projecten ontwikkelen die gericht zijn op vrouwen die vaak in hun eentje het hele gezin onderhouden;
- informatie- en preventiecampagnes in samenwerking met gespecialiseerde NGO's om eventuele kandidaat-emigranten erop te wijzen op het risico dat ze terechtkomen in prostitutienetwerken of in zwartwerkcircuits;
- streven naar samenwerkingsakkoorden met de plaatselijke overheden, niet alleen op economisch vlak maar ook op politieel en gerechtelijk vlak;
- in bilaterale overeenkomsten een clause opnemen waarin de instelling van gezamenlijke maatregelen ter voorkoming en bestrijding van mensenhandel voorop staat;
- in het beleid inzake de samenwerking met landen in crisis rekening houden met de situatie van vrouwen en meisjes die vaak het slachtoffer worden van specifiek geweld (verkrachting, seksueel misbruik, enzovoort) waardoor zij een gemakkelijke prooi worden voor mensenhandelaars.

De hulpprogramma's moeten ter plaatse voorzien in specifieke begeleiding wanneer deze vrouwen om de genoemde redenen door de familie worden verstoten;

- proefproject tussen Italië, Albanië en België.

#### ➤ Aankomst in de EU: controle aan de buitengrenzen

- controle versterken op belangrijke aankomstplaatsen zoals luchthavens en havens
- ook aandacht en controles in jachthavens (Oostende, Blankenberge, Nieuwpoort)
- naast de repressieve rol ook een preventieve rol voor de politiediensten; bv. bij aankomstplaatsen voldoende affiches en brochures met waarschuwingen en raadgevingen
- Comité P belasten met onderzoek naar de wijze waarop de politiediensten de mensenhandel aanpakken
- teams 'mensenhandel' op de luchthavens versterken
- zware investeringen in personeel en materieel in Zeebrugge en Antwerpen om smokkel naar Groot-Brittannië tegen te gaan; inschakeling nieuwe technieken (opsporen van verborgen mensen)

➤ Aankomst in België

Taak van de Dienst Vreemdelingenzaken:

- is eerste contactpunt voor kandidaat-immigranten (documenten 'bijlage 26')
- de eerste gesprekken met personen van wie vermoed kan worden dat ze een potentieel slachtoffer zijn, moeten grondiger verlopen en er moet hen informatie gegeven worden
- deze dienst moet voor de politiediensten te allen tijde bereikbaar zijn omdat beslissingen vaak in dringende situaties moeten genomen worden
- deze dienst moet dringend ondersteund worden door beëdigde tolken
- vingerafdrukken nemen om gebruik van valse papieren tegen te gaan
- bepaalde consulaten van verschillende Europese landen blijken in de landen van oorsprong veelvuldig visa uit te reiken voor onder meer het beroep danseres: dit moet op de agenda komen van de ministers van Buitenlandse zaken.

➤ In België

- Voor het vervolgen van netwerken is een uitstekende feitenkennis vereist vanwege de politie
  - de plaatselijke politie verzamelt gegevens
  - taak van de gespecialiseerde politie: arrondissementeel informatiebureau
  - gegevensbanken en uitwisseling
  - ministeriële werkgroepen
  - gerechtelijke instanties: uniforme benadering
- evaluatie van de bestaande wettelijke en gerechtelijke instrumenten en menselijke middelen
- bescherming en opvang slachtoffers
  - taak van de verenigingen: o.a. een structureel financieringsplan; uitbreiding opvangcapaciteit
  - taak Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding: o.a. versterkt toezicht op de toestand; verduidelijking van de gevallen waarin het centrum in rechte kan optreden; situatie van de slachtoffers (bv. verbetering statuut via snellere toekenning van bewijs van inschrijving in vreemdelingenregister; garantie anonimiteit; vrouwelijke slachtoffers moeten verhoord worden door vrouwelijke contactpersonen; hulp bij de terugkeer,...)

➤ Europese en internationale aanpak

- grensoverschrijdende samenwerking verbeteren
- voortgangscontrole op de topontmoetingen
- internationale politionele en gerechtelijke samenwerking

### 1.8.3. Middenveld

#### 1.8.3.1. Payoke

- Voor de verbetering van het prostitutiebeleid en de positie van de prostituee

De Belgische strafwet artikel 379 tot 382, beschrijft de feiten die als strafbaar beschouwd worden. Dit is aan herziening toe.

Payoke eist inzake het strafrecht:

- een duidelijke begripsomschrijving van de termen 'ontucht' en 'bederf' in de artikels 379 tot en met 382 van het strafwetboek, indien deze artikels behouden blijven;
- in verband met de seksualiteitsbeleving van minderjarigen een verduidelijking over de mogelijkheden van de seksualiteitsbeleving van minderjarigen en een aanpassing van de leeftijd in art. 372.
- dat elke meerderjarige voor zichzelf kan beslissen dat zij/hij commerciële seksuele contacten aangaat. Indien deze meerderjarige dit contractueel wenst vast te leggen in een werknemerschap dient dit contract behandeld te worden als een arbeidscontract dat geregeld wordt onder de arbeidswetgeving. Hierdoor vervalt art. 380bis en wordt vervangen in de arbeidswetgeving. De dwang of onvrijwilligheid van prostitutie kan evengoed opgenomen worden in de wet tegen de mensenhandel van 13 april 1995;
- dat elke vorm van dwang binnen de prostitutie bestraft wordt. Hiervoor dient een specifiek artikel te bestaan binnen de strafwet en kan eventueel opgenomen worden in de wet van 13 april 1995;
- de mogelijkheid om publiciteit te kunnen maken voor het beroep dat men uitoefent. Ook hier dient enkel de dwang of onvrijwilligheid bestreden te worden. Tevens dienen klanten de vrijheid te hebben te betalen voor seksuele dienstverlening bij een prostituee die haar activiteiten uitoefent uit vrije wil
- zelfde bestraffing betreffende art. 380bis, §4, 1° SW en art. 77bis VW: het fenomeen mensenhandel in al zijn vormen, of het nu gaat om mensenhandel met het oog op eens anders ontucht of prostitutie, clandestiene immigratie of economische exploitatie, moet met eenzelfde strengheid bestreden worden. Bijgevolg zijn bovengenoemde artikels en artt. 77 VW en 379 SW aan herschrijving toe en dienen ze in een coherent geheel te worden opgenomen<sup>14</sup>

Payoke eist inzake het arbeids- en sociaal recht:

- de sociale zekerheid spreekt zich niet uit over de legaliteit of de illegaliteit van een beroepsbezigheid. Voor de sociale zekerheid is er sprake van een beroep wanneer het gaat om een geheel van onderlinge samenhangende activiteiten, voldoende regelmatig uitgevoerd, met het oog op het geven van een levensonderhoud aan iemand. In deze definitie zit een impliciete erkenning van het beroep prostituee, maar zeker geen expliciete erkenning. Payoke vertrekt vanuit het principe dat

---

<sup>14</sup> Deze aanbeveling komt uit het jaarverslag van het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, Mensenhandel 2000, het rapport van Payoke. De andere aanbevelingen komen van de website in maart 2000.

prostitutie zich situeert in een beroepskader. Prostitutie is een dienstverlening, meer bepaald een seksuele dienstverlening en deze vindt haar plaats in de tertiaire sector.

Kenmerken van deze vorm van dienstverlening zijn:

- er worden seksuele diensten verleend tegen betaling
- er gaat een overeenkomst vooraf aan de diensten waarin wordt vastgelegd voor hoeveel geld welke prestatie wordt geleverd
- er ontstaan geen sociale of maatschappelijke verplichtingen die doorgaans worden verbonden aan seksuele handelingen

De vrijwillige prostituee biedt een dienst aan met een prijskaartje. Zij/hij verricht dus een arbeid en wordt hiervoor vergoed. De geschiedenis bewijst bovendien de maatschappelijke noodzaak van het bestaan van prostitutie. In het economisch gegeven beantwoordt het bestaan van de prostituee aan het vraag en aanbod principe. De basis- voorwaarde hierbij is het vrijwillige karakter. Niettegenstaande de prostituee zich als zelfstandige kan vestigen is het nog steeds niet evident in de praktijk. De hulpkas voor zelfstandigen kan weliswaar geen aansluiting weigeren, een specifieke code is er niet voorzien. Een groter probleem duikt op als de prostituee in dienst staat van een werkgever. Hij kan de prostituee een contract geven, maar niet onder de naam prostituee. Als er vervolgens toch prostitutie of ontucht bewezen wordt kan de werkgever als pooier veroordeeld worden. Het beroep legaliseren geeft mogelijkheden om legaal te werken en men hoeft niet noodgedwongen een beroep te doen op 'nepstatuten'.

- Prostitutie moet gekoppeld worden aan het arbeidsrecht. De exploitant en de prostituee krijgen een duidelijk statuut. Door de legalisatie van de prostitutie krijgen de prostituee en de exploitant een arbeidsrelatie, waarin beiden rechten en plichten hebben ten opzichte van elkaar.

In de wettelijke bepalingen voorziet men afspraken in verband met:

- arbeidscontract (verloning, werkuren, werkvoorwaarden) - veiligheids- en gezondheidsbepalingen van de werkplaats
  - mogelijkheden over de bijdragen van sociale zekerheid en inkomstenbelasting
  - een vergunningsstelsel voor de exploitant waarin de voorwaarden tot het bekomen van een vergunning duidelijk omschreven staan
- Een consistent een doorgedreven sociaal beleid zou de prostitutie in relatief goede banen leiden. De vakbonden worden hierin aangespoord een specifiek aanbod naar deze groep als bijzondere sector te organiseren. Binnen de sociale inspectie van het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid wordt aandacht gegeven aan de controle van exploitanten met het oog op de verbetering van de prostitutiesector en de consequente aanpak van de wantoestanden binnen deze sector.

Payoke en gemeentelijke belastingen en taksen:

- Door de gemeentelijke belastingen en taksen krijgen de prostituees een impliciete erkenning. Diverse gemeenten heffen taksen op prostitutie, taksen die niet gering zijn en in een noodleidende begroting meer dan welkom zijn. Dit maakt plaatselijke overheden volgens het strafrecht tot pooiers. Deze gemeentelijke taksen zijn een bijkomende taxatie. Het heffen van een RSZ levert voor de prostituee iets op, namelijk sociale zekerheid, een vorm van bescherming. Het heffen van belastingen op een inkomen is geen specifiek prostituee-gegeven, maar geldt voor ieder inkomen. Deze bijkomende taksen betekenen een plicht waar geen enkel recht



tegenover staat. De prostituee is opnieuw overgeleverd aan de willekeur van een proxeneet, in dit geval de gemeentelijke overheid.

- Een consequent beleid van de federale en lokale overheid door het afschaffen van een bijkomende gemeentelijke taks die zolang het strafrecht bepaalt dat men de prostitutie van een ander niet mag exploiteren. Bovendien moet tegenover zulke financiële verplichtingen het recht tot bestaanszekerheid bestaan. Dit betekent het expliciet erkennen van een beroep en van de aanwezigheid van, zelfs zichtbare, prostitutie in een gemeente of stad.
- Voor de verbetering van het mensenhandelbeleid en de positie van het slachtoffer van mensenhandel

## Strafrecht

Prostitutie kan niet gelijkgesteld worden met vrouwenhandel of mensenhandel. Voor Payoke luidt de omschrijving van het begrip mensenhandel als volgt: 'vrouwenhandel of mensenhandel is een misdadig handelen waarbij vrouwen en mannen met valse beloften uit hun thuisland worden weggehaald en tegen hun wil worden gedwongen daden te verrichten (in de sex-industrieën, in een schijnhuwelijk, in de fruitteelt, in de horeca, in de textielverwerkende nijverheid, in de sport,...) zonder enige financiële compensatie, waarbij bovendien misbruik wordt gemaakt van hun precaire (of illegale) verblijfsituatie in het land van aankomst'.

Payoke stelt voor om enkel mensenhandel als apart misdrijf in het strafrecht op te nemen en niet prostitutie want dat hoort thuis in het burgerlijk- en arbeidsrecht. Zolang mensenhandel via de gebrekkige wetgeving op de prostitutie aangepakt wordt, kan de begripsverwarring blijven bestaan.

In de wet van 13 april 1995 staat  
Hoofdstuk 1: mensenhandel:

Art. 77bis" hij die op welke manier ook ertoe bijdraagt rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een vreemdeling het Koninkrijk binnenkomt of er verblijft, wanneer hij daarbij:

- ten opzichte van de vreemdeling direct of indirect gebruik maakt van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige andere vorm van dwang
- of misbruik maakt van de bijzondere kwetsbare positie waarin de vreemdeling verkeert ten gevolge van een onwettige of precaire administratieve toestand of ten gevolge van zwangerschap, ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid"

Dit artikel moet samen gelezen worden met artikel 77 van de wet van 15 december 1980 betreffende het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen:

"hij die wetens en willens een vreemdeling helpt of bijstaat, hetzij in de handelingen die zijn onwettig binnenkomen of zijn onwettig verblijf in het Rijk voorbereid hebben of ze vergemakkelijkt hebben, hetzij in de feiten die ze voltooid hebben, wordt gestraft"

Payoke eist:

- art. 77bis moet behouden blijven. Er moet een nauwkeurige behandeling komen van dossiers van mensensmokkel waarbij ook dit artikel mogelijk van toepassing kan zijn. Deze bepaling kan mee opgenomen worden in de omzendbrief die deze wet praktisch invult;

- in verband met de seksualiteitsbeleving van minderjarigen (zie art. 379) een verduidelijking over de mogelijkheden en een aanpassing van de leeftijd in art. 372 van het Strafwetboek. Dit staat buiten de prostitutiebepalingen. In het kader van de bestrijding van de mensenhandel wordt er ook voor minderjarigen in het bijzonder rekening gehouden met art. 77;
- in het kader van de bestrijding van mensenhandel kan prostitutie als een risicosector beschouwd worden waarbij er een bijzondere controle wordt opgezet om mogelijke dwang en onvrijwilligheid te kunnen vaststellen. Elke meerderjarige kan voor zichzelf beslissen dat zij/hij commerciële seksuele contacten aangaat. Indien deze meerderjarige dit contractueel wenst vast te leggen in een werknemerschap, moet dit contract behandeld worden als een arbeidscontract, geregeld onder de arbeidswetgeving. Hierdoor vervalt het art. 380bis in de Strafwet. Vreemdelingen kunnen dan enkel in het arbeidscircuit terechtkomen als zij aan de voorwaarden voldoen om in België te mogen werken. Ook andere risicosectoren moeten in de wet tegen de mensenhandel worden opgenomen (landbouwindustrie, horeca, sport, au pair statuut, schijnhuwelijken).

➤ Sociaal recht

De omzendbrief van 13 januari 1997 met richtlijnen over de praktische toepassing van de omzendbrief betreffende de afgifte van verblijfs- en arbeidsvergunningen aan vreemdelingen, slachtoffers van mensenhandel (Belgisch Staatsblad 7 juli 1994). Deze omzendbrief kadert in de uitvoering van de wet van 13 april 1995.

Een slachtoffer van mensenhandel heeft recht op een tijdelijk verblijfsdocument. Dat document wordt gekoppeld aan het verloop van de gerechtelijke procedure:

- eerste fase: afleveren van een bevel om het grondgebied te verlaten binnen de 45 dagen. Deze periode is bedoeld om het slachtoffer, dat het milieu verlaten heeft, tot rust te laten komen. In deze periode kan de betrokkene een beslissing nemen over het al dan niet afleggen van een verklaring;
- tweede fase: afleveren van een aankomstverklaring voor drie maanden. Aan het slachtoffer dat in de eerste 45 dagen een klacht neerlegt wordt een voorlopige verblijfsvergunning voor drie maanden afgeleverd. In deze periode kan het slachtoffer genieten van een voorlopige tewerkstelling. Een maand voor het aflopen van dit document vraagt de Dienst Vreemdelingenzaken informatie aan het Parket, namelijk of het al dan niet om een dossier van mensenhandel gaat of dat het dossier al dan niet nog in behandeling is;
- derde fase: afleveren van een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister. Als het antwoord van het Parket positief is op beide vragen krijgt het slachtoffer een verblijfsvergunning van meer dan drie maanden. In deze periode kan het slachtoffer een arbeidskaart B bekomen. Vanaf het ogenblik dat aan een slachtoffer van mensenhandel een tijdelijke verblijfsvergunning wordt afgeleverd, dus vanaf de eerste fase, kan deze persoon sociale steun krijgen van het OCMW of via een gespecialiseerd onthaalcentrum (KB 13 mei 1994).

Payoke eist:

- een correcte toepassing van fase 1 in de procedure. Te vaak worden slachtoffers voor het bekomen van dit bevel verplicht om een klacht neer te leggen. De 45 dagen zijn absoluut noodzakelijk voor het slachtoffer om tot rust te komen. In realiteit levert de Dienst Vreemdelingenzaken een Bewijs van inschrijving in het

Vreemdelingenregister af (voor zes maanden) als er een verwijzing gebeurt vanuit het Parket naar de Correctionele Rechtbank;

- een correcte toepassing van de omzendbrief waarin vermeld staat dat het BIVR al in een vroeger stadium wordt afgeleverd of een aanpassing van de omzendbrief waarin effectief vermeld wordt dat een BIVR slechts afgeleverd wordt bij een verwijzing naar de Correctionele rechtbank. Deze procedure hangt bovendien af van het onderzoek en de onderzoeksequipe. Het is geen zekerheid dat indien er geen daders gevonden worden, de klacht inderdaad onterecht was. Hierbij bestaat de kans dat het slachtoffer geen secundaire victimisering ondergaat;
- een beter aanpak van de slachtofferbejegening door de politiediensten en de parketten. Slachtoffers worden nog al te vaak als daders behandeld. In theorie kan een slachtoffer van mensenhandel werken vanaf de tweede fase. In praktijk is de administratieve rompslomp van die aard dat het bijna onmogelijk is;
- een vereenvoudiging van de administratie om een tewerkstelling mogelijk te maken. Bij de sociale hulpverlening wordt er een onderscheid gemaakt tussen slachtoffers van mensenhandel en kandidaat politiek vluchtelingen. Deze laatste genieten een uitgebreider aanbod van financiële en/of materiële hulp. Een slachtoffer van mensenhandel heeft recht op een levensminimum in plaats van een bestaansminimum, materiële ondersteuning (huurwaarborg, goedkoper openbaar vervoer,...) worden niet toegekend aan slachtoffers van mensenhandel;
- een gelijkschakeling van de sociale hulpverlening met andere statuten voor vreemdelingen.

#### 1.8.3.2. Université des Femmes, Groupe prostitution

##### *Motie over prostitutie*

- Uitgangspunt: menselijke waardigheid, gelijkheid van mannen en vrouwen.
- Tegen wetgeving die berust op de uitbuiting van mensen, vooral vrouwen en kinderen want de vraag komt overwegend van mannen.
- Het perspectief van de formalisering van de sekshandel bevestigt alleen maar de onderwerping van vrouwen en kinderen en ook mannen aan die vraag.
- Sekshandel bestendigt een systeem van slavernij.
- Tegen een wetgeving die een onderscheid maakt tussen gedwongen prostitutie en vrijwillige prostitutie. Dit onderscheid beantwoordt niet aan de realiteit.
- Prostitutie is zelden een vrijwillige daad. Het is immers zeer moeilijk om uit de prostitutie te geraken door mechanismen van chantage en in de schulden zitten.
- Volgens onderzoek is prostitutie overwegend het resultaat van een destructief proces (incest, seksueel geweld, kindermishandeling, verkrachting, plaatsing in instellingen, drugsverslaving, financiële schulden).
- Het argument dat prostitutie al eeuwen bestaat is geen reden om het te legaliseren, net zoals er geen reden is om bijvoorbeeld misdaad te legaliseren.
- Een legalisering institutionaliseert de opsluiting in hun situatie en de stigmatisering zal hen achtervolgen als ze eruit willen stappen.
- Het argument dat de prostituee geen sociale bescherming geniet en fiscaal arbitrair wordt behandeld, miskent de bestaande beschikkingen. Prostituees kunnen wel gebruik maken van de algemene voorzieningen.
- Het verbaast niet dat Zweden, bekend om zijn avant-garde beleid inzake gelijkheid tussen mannen en vrouwen een wet heeft die de verbruiker penaliseert, terwijl

Nederland, bekend om zijn achterstand op dit vlak, kiest voor een wetgeving die prostitutie reglementeert.

Voorstellen:

- De internationale instrumenten, door België geratificeerd, zijn altijd verklaard vanuit de weigering van legalisering van prostitutie. Deze instrumenten moeten dus toegepast worden.
- De strikte toepassing van bestaande wetten, voornamelijk de bestraffing van souteneurschap.
- De noodzaak van het vermenigvuldigen van de mogelijkheden van resocialisatie.
- Een preventiebeleid vooral naar jongeren toe, in het onderwijs en de media. Acties tegen alle vormen van pornografie, want dat gaat altijd om een negatie van het gelijkheidsprincipe.
- Voor het Zweeds model: bestraffing van de cliënt.

Prostitutie is een gevolg van de onderdrukking van de vrouw en van haar plaats in het systeem van kapitalistische uitbuiting. Er bestaat een verband tussen de socio-economische ongelijkheden en de misdadeconomie.

Vrouwen bevinden zich praktisch niet aan de vraagzijde of aan de aanbodzijde maar wel zijn wel handelswaar. De meeste prostituees worden aangenomen, en tegen hun wil vastgehouden. Een aantal vrouwen komen aan in Europa na een belofte van werk in een cabaret of zelfs al, call-girl. Ze moeten hun paspoort en terugkeerbiljet afgeven. Deze vrouwen bieden dus zeker hun diensten niet aan op vrijwillige basis.

*Er zijn twee soorten prostitutie: de individuele en de georganiseerde.*

### Individuele prostitutie

Individuele prostitutie wordt beoefend door alleenstaande vrouwen met kinderen ten laste.

### Georganiseerde prostitutie

Een van de kenmerken is het intermediair actief zijn bij het witwassen van geld of bij illegale handelspraktijken, zoals drugs, wapens, mensenhandel. Het vrijgekomen kapitaal wordt telkens opnieuw geïnvesteerd in illegale praktijken om zoveel mogelijk winst te maken.

De georganiseerde prostitutie heeft dus connecties met andere economische activiteiten.

Het geld dat prostituees opbrengen, gebruiken de souteneurs om bars, bordelen, e.d. te kopen.

Prostitutie is een gevolg van de ultieme onderdrukking van vrouwen. In het kapitalistisch systeem hebben vrouwen twee bronnen van inkomsten, namelijk het arbeidsinkomen of het huwelijk. De onderdrukking, namelijk bestaansvoorwaarden geformuleerd door een sociale groep en die een andere sociale groep ondergeschikt maakt, manifesteert zich door verschillende mechanismen van devalorisatie van ondergeschikte sociale groepen, bv. fysiek geweld, ongelijk loon. Deze mechanismen brengen vrouwen ertoe hun bestaan te verzekeren via afhankelijkheid van mannen.

Echtscheiding, de geboorte van een natuurlijk kind, enzovoort zijn voorbeelden van mechanismen die kunnen verklaren dat prostitutie een "keuze is van vrouwen". Het is niet het betalen voor een seksuele daad die de prostitutie kenmerkt, maar wel de situatie van globale economische ondergeschiktheid van de prostituee. Dit blijkt ook uit een onderzoek van het ILO. De meeste prostituees halen economische redenen aan. Het feit dat het betalen voor seksuele daden bijna exclusief een mannenzaak is, impliceert dat ze economisch, sociaal en cultureel, in de mogelijkheid zijn om vrouwen te vragen - zelfs met geweld - aan hun behoeften te voldoen en hun instemming af te kopen.

De idee van een prostitutiemarkt vervaagt het ongelijke aspect van de relaties tussen prostituees (ze vormen geen homogene groep) en hun verbruikers. Bij liefde tussen gelijken speelt geld een intermediaire rol, van algemene gelijkwaardigheid. De seksuele daad is er een van wederkerigheid en ze wordt niet uitgevoerd om te overleven.

Ongelijkheden op wereldniveau verklaren voor een groot deel de bloeiende seksindustrie. Onderdrukte landen laten hun vrouwen de prostitutienetwerken voeden. Rijke landen leveren de cliënten. Er vertrekken prostitutielijnen vanuit gedeelten van Azië, Latijns-Amerika, Afrika en van Oost-Europa naar West-Europa en de V.S. Andere lijnen hebben een regionaal karakter: vanuit Thailand, Indonesië, China, Vietnam naar Maleisië en Australië, vanuit Korea, Nepal, de Filippijnen naar Hong Kong. Er zijn ook heel wat Thailandse prostituees in Japan.

De seksuele uitbuiting hangt af van de socio-economische situatie van de persoon in kwestie maar ook van de machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen. Deze machtsverhoudingen komen voort uit het economisch systeem zelf. Multinationals kunnen rijkdom creëren maar ook armoede. Multinationals zoeken goedkope werkkrachten, voeren kapitalen uit, proberen aan belastingen te ontsnappen. Ze delocaliseren een reeks activiteiten naar landen toe die in ontwikkeling zijn, ze delocaliseren praktijken die schadelijk en nefast zijn voor het milieu en ze maken gebruik van precaire arbeid. Deze publieke geweldpleging heeft gevolgen voor de veiligheid en de autonomie van de individuen, die van daaruit ook meer blootgesteld worden aan privé-geweld. Slachtoffers van geweld produceren zelf ook geweld. In Thailand is de stijging van het aantal prostitutie-etablisementen gevolgd op de toename van seksueel geweld, sinds de economische crisis. Dit versterkt de hypothese tussen criminele activiteiten en ongelijkheid. De souteneurs gaan ervan uit dat de prostituees een schokdemper zijn die hun eigen vrouwen tegen geweld beschermt.

De strijd tegen mensenhandel vergt een globale, interdisciplinaire en langetermijnaanpak met de erkenning van links tussen handel, migratie en transnationale georganiseerde misdaad.

#### 1.8.3.3. Conseil des Femmes Francophones de Belgique

De meerderheid van de leden volgt de visie van Université des Femmes.

#### 1.8.3.4. Pandora

Opgericht op 17 februari 1995 (B.S. 8 juni 1995). Raad van beheer bestaat bijna uitsluitend uit ex-prostituees. Gericht op de begeleiding van prostituees, o.a. in ziekenhuizen, bij politie, papierwerk.

#### 1.8.3.5. PASOP

De Commissie Recht van de NVR vergaderde op 30 januari 2001 met twee vertegenwoordigers van de organisatie PASOP.

Hier volgt een verslag van deze vergadering:

PASOP bestaat 10 jaar. Deze organisatie werkt met/voor prostituees vanuit de preventieve gezondheidszorg. Het initiatief is ontstaan in de jaren 1980 met de Aidsproblematiek die toen op de agenda kwam. In diverse teksten (o.a. media) kwam naar voor dat prostituees en homo's verantwoordelijk waren voor de verspreiding van Aids. Wetenschappelijk onderzoek vanuit de RUG toonde aan dat dit fel overroepen was. Er bleek vanwege de prostituees nood te zijn aan (medische) informatie. Om hieraan tegemoet te komen werd PASOP opgericht.

De uitvalsbasis is de regio Gent (glazen straatje: vensterprostitutie) en daarrond een straal van ca. 50 km, tot Brugge, Kortrijk, Knokke, Maldegem, Aalst.

Hun model: trachten contacten te leggen met de verschillende werkplaatsen in de regio; een goed zicht hebben op die werkplaatsen. Dat lukt goed voor de zichtbare prostitutie en iets moeilijker voor de privé-prostitutie. Dit laatste gebeurt via de opvolging van advertenties. Momenteel heeft PASOP contact met alle vormen van prostitutie in de regio. Er is geen straatprostitutie.

Preventie gebeurt op de werkplek of in het centrum zelf. Medewerksters zijn getraind om info te geven. PASOP beperkt zich tot info en eerstelijnszorg.

PASOP zorgt voor vaccinaties tegen hepatitis B en screent seksueel overdraagbare aandoeningen. Dit alles gebeurt anoniem. Er zijn geen namen of adressen van prostituees bekend. De medische dossiers hebben alleen een geboortedatum en een code, een beschrijving van de lokatie en een soort van typologie.

Voor PASOP is dit de ideale werkwijze om de prostituees te bereiken. Alles gebeurt neutraal en PASOP krijgt de kans om prostituees apart te zien. In gesprekken brengen prostituees ook niet-medische onderwerpen ter sprake, bv. hun werkomstandigheden, de keuze om het wel of niet te doen, al dan niet stoppen, relatieproblemen met hun partner, problemen met de kinderen.

PASOP doet in feite aan eerstelijnszorg en vervult een brugfunctie naar tweedelijnszorgverlening. PASOP ontmoet ca. 400 vrouwen per jaar. Elk jaar zijn er dat

200 à 300 nieuwe. Er is dus een enorme turnover. Globaal gezien zijn de prostituees langdurig aanwezig in de regio. Ze veranderen wel vaak hun naam en adres.

PASOP neemt geen politiekgeladen standpunten in. Daarvoor zijn er andere organisaties, bv. Payoke, die dat wel doen. PASOP wil de toegang tot de werkplaats niet in gevaar brengen door standpunten. PASOP gaat uit van de vragen van de prostituees zelf.

Welke zijn de oorzaken van prostitutie?

Armoede speelt een rol in Azië en Afrika, niet zozeer bij ons. Bij ons speelt wel voor een stuk het financieel motief (veel geld verdienen).

Niet iedereen heeft een negatief zelfbeeld, er zijn ook prostituees die een sterk zelfbeeld krijgen (zelfstandig). Ze kunnen hun uren zelf regelen, wat voor velen een betere situatie is dan vroeger.

Een studie van de Nederlandse Ineke Van Wezenbeeck over het welzijn van prostituees maakt een vergelijking tussen prostituees en niet-prostituees. Daaruit blijkt dat 1/4<sup>de</sup> van de prostituees een negatief zelfbeeld heeft, de helft zit op hetzelfde niveau als de gewone vrouw en 1/4<sup>de</sup> van de prostituees scoort hoger.

Voor vrouwen met een laag zelfbeeld zijn er niet altijd alternatieven. Wat hebben wij hen te bieden wat hun situatie verbetert?

Veel vrouwen met een incestverleden komen niet in de prostitutie terecht. In de meeste teksten wordt echter wel snel een dergelijk causaal verband gelegd. Wanneer prostitutie het gevolg is van bepaalde omstandigheden (bv. incest) wordt dit blijkbaar gemakkelijker aanvaard door de buitenwereld.

Sommige prostituees beschouwen zichzelf als hulpverlener, sociaal werker. Deze prostituees hebben voordien vaak in de sociale sector gewerkt (bv. verpleegster).

Een aantal doen het vooral vanuit commercieel oogpunt. Ze willen er zoveel mogelijk geld uithalen ("de klant pluimen").

Er is dus een grote verscheidenheid van prostituees.

Seks hebben is voor prostituees niet het delen van intimiteit. Het heeft niets met emoties te maken.

In de meeste teksten (internationaal en nationaal) ligt de focus op vrouwenhandel en gedwongen prostitutie, terwijl daarrond volgens PASOP een groter geheel ligt waar die fenomenen niet spelen.

Er zijn ook vooronderstellingen in die teksten, bv.:

- prostituees kunnen er niet uitstappen: dat blijkt voor PASOP niet uit de praktijk
- het Zweeds model is repressief: het veegt alles samen, met name de gedwongen en de vrijwillige prostitutie
- het manifest van de PSC-senatoren begint over "het lichaam is geen koopwaar" in het kader van de vrouwenhandel maar gaat op een subtiele manier over naar prostitutie

Vrouwenhandel en prostitutie kunnen voor PASOP niet samen benaderd worden, wat wel in vele teksten gebeurt.

Prostitutie wordt gezien als een identiteit, niet als een activiteit. Maar prostituees zijn ook partner, moeder.

PASOP pleit ervoor om de mening van de prostituees zelf te vragen. Sinds twee jaar bestaat er bij PASOP een "raad der wijze vrouwen". Prostituees en ex-prostituees discussiëren over bepaalde thema's, bv. geweld op prostituees. Ze hebben bv. ook meegewerkt aan een reeks van drie interviews in de Morgen (januari 2001). Over het algemeen blijkt er toch weinig groepsgevoel te zijn omwille van de grote mobiliteit.

Prostituees hebben een eigen sociaal netwerk. Ze zijn niet onmiddellijk geholpen als men ze ineens uit de prostitutie haalt.

Sommige prostituees zijn bereid om een klacht in te dienen tegen bv. hun souteneur, maar dan willen ze er op voorhand zeker van zijn die persoon in kwestie hen voor de rest van hun leven niets meer kan maken.

PASOP vindt dat er iets moet gebeuren aan de rechtsonzekerheid van prostituees. Het gaat vooral over het probleem van de verbeurtverklaring. Dit verplicht de prostituee om in het circuit te blijven want als ze uittreedt en werkneemster wordt, volgt er loonbeslag en dan heeft ze minder inkomsten dan uit haar werkzaamheden als prostituee. Het gevolg is ook dat ze haar bezittingen op naam van iemand anders zet. Haar identiteit wordt haar op die manier ontnomen.

PASOP vindt het niet opportuun dat de overheid oordeelt over morele zaken.

Verdere vragen:

- Welk percentage houden de souteneurs (of de "madammen") af of hoe verdelen de prostituees de opbrengst onder elkaar?  
De regeling 50/50 is vrij universeel. Dat is nog meer dan wat ze buiten de prostitutie zouden verdienen. Er zijn prostituees die de verschillende statuten doorlopen. Blijkbaar is het niet echt mogelijk om hun zaak sluitend te regelen. Er is een grote mobiliteit binnen de werkplaatsen. Voor de werkgever is het niet doenbaar om een gewone arbeidsovereenkomst af te sluiten (bv. inschrijven voor een trimester) als ze na twee dagen alweer verdwenen zijn.
- Verwijzend naar de Zweedse wetgeving, zou het aantal verkrachtingen daar dalen? De NVR vroeg hiernaar bij een aantal Zweedse organisaties enkele maanden geleden. Blijkbaar waren er nog geen cijfers beschikbaar. Zweden heeft een andere maatschappij en heeft sterkere sociale componenten. Stel dat er in Zweden meer verkrachtingen zouden zijn als gevolg van de wetswijziging. Kan je op basis daarvan concluderen dat dit in België ook zo zou zijn? Onze samenleving is niet dezelfde als die van Zweden.

#### 1.8.3.6. ECPAT

ECPAT ontstond in 1990 in de vorm van een campagne ter bestrijding van seksuele uitbuiting van minderjarigen in het Aziatische toerisme. Sindsdien is deze vorm van uitbuiting veralgemeend en is ECPAT uitgegroeid tot een internationale beweging met afdelingen in 44 landen, waaronder België. Haar actie steunt op drie luiken:

- een verantwoord toerisme promoten
- een doeltreffende wetgeving tegen seksuele uitbuiting van kinderen
- het grote publiek informeren.



De Belgische afdeling bestaat uit een 30-tal NGO's, partnerorganisaties en ca. 200 individuele leden.

ECPAT formuleert een aantal definities:

- Commerciële seksuele uitbuiting: omvat seksueel misbruik door een volwassene en betaling in cash of gelijkaardig aan het kind of aan een derde of aan derden. Het is een vorm van geweld tegen het kind, wat neerkomt op gedwongen arbeid en een hedendaagse vorm van slavernij
- Prostitutie: is de verkoop van seksuele daden voor geld of voor diensten. Het mag niet legaal mogelijk zijn om een persoon beneden 18 jaar te categoriseren als prostituee. Een minderjarige kan geen geïnformeerde toestemming geven voor seksuele exploitatie. Kinderen die betaald worden voor seksueel misbruik door volwassenen moeten beschouwd worden als zijnde misbruikt door prostitutie, niet als prostituees.
- Handel: is de illegale en klandestiene beweging van personen over grenzen met als einddoel deze personen te dwingen in seksuele of economische onderdrukkende en uitbuitende situaties voor het profijt van de recruteerders, handelaars en misdaadsyndicaten. Geld of goederen en de verhandelde persoon die wordt beschouwd als commoditeit, heeft geen stem in de beslissing, noch in termen van tewerkstelling of aard van tewerkstelling. Andere illegale activiteiten verbonden aan handel zijn schijnhuwelijken en valse adopties.
- Pornografie: van kinderen omvat vele manieren van beschrijving of het promoten van seksueel misbruik van een kind, met inbegrip van videobeelden, film, computer, papier, gefocust op de sekse of de genitale organen van kinderen en bedoeld voor de onzedelijke (wellustige) voldoening van de toeschouwer. Pseudopornografie of de creatie van computer gegenereerde beelden is ook pornografie. Kinderpornografie verschilt van kindererotiek, wat voor velen de grijze zone, zowel moreel als legaal behelst.

#### 1.8.3.7. GABRIELA/Purperen Roos Comité

GABRIELA, een Filippijnse koepel van vrouwenorganisaties, lanceerde in oktober 1999 de Purperen Roos Campagne. Dit is een wereldwijde campagne tegen vrouwen en kinderhandel. Filippijnengroepen België heeft een Purperen Roos Comité opgericht.

GABRIELA stelt dat vrouwen- en kinderhandel het systematische en georganiseerde transport is van vrouwen en kinderen, waarbij ze aan fysieke, seksuele en psychische mishandeling, uitbuiting en slavernij worden blootgesteld. Tengevolge van de voortdurende economische crisis worden steeds meer vrouwen en kinderen in het binnen- en buitenland aan mishandeling, uitbuiting en slavernij onderworpen. De seksindustrie is een georganiseerde sector van de wereldeconomie, waar vrouwen en kinderen als grondstof verhandeld worden en na enige bewerking als consumptiegoederen op de markt gebracht worden. Vrouwen- en kinderhandel levert per jaar tot 17 miljard dollar op (700 mia BEF).

Purperen roos: deze kunstmatige, exotische roos werd op de economische markt gebracht om meer winst op te leveren. Vrouwen en kinderen/slachtoffers delen hetzelfde lot. Zij worden gereduceerd tot loutere lustobjecten. Gedwongen door armoede worden zij als producten verhandeld, worden zij slaven van de globalisering.

Huwelijksbureaus als kanalen voor sekshandel: dit gaat om de zogenaamde postorderbruiden. Soms worden zelfs proefperiodes van bijvoorbeeld drie maanden ingelast (wanneer het product niet voldoet kan men het laten vervangen). Sommige bruiden komen na hun virtueel huwelijk in bordelen terecht.

## 1.9. Besluit

Uit voorgaande kunnen we volgende conclusies trekken:

### 1. Soorten prostitutie:

- Enerzijds individuele prostitutie >< georganiseerde prostitutie (cfr. Comité de Liaison des Femmes)
  - individuele prostitutie : alleenstaande vrouwen met kinderen ten laste
  - georganiseerde prostitutie: in het kader van de mensenhandel
- Anderzijds vrijwillige >< gedwongen prostitutie (cfr. VN, Raad van Europa en EU). De term handel verwijst naar het onderscheid tussen gedwongen en vrijwillige prostitutie.

### 2. Verschillende visies inzake prostitutie en mensenhandel

#### 2.a. Individuele/vrijwillige prostitutie

- Legalisering van prostitutie

De uitbating is legaal maar de uitbuiting is strafbaar  
Bv. Nederland

- Erkenning als een beroep

Prostitutie is een dienstverlening. Als zelfstandige of als werknemer. Expliciete erkenning in het sociaal- en arbeidsrecht.  
Bv. Payoke

- Penalisering van de cliënt

Geen onderscheid tussen vrijwillige en gedwongen prostitutie. Uitgangspunt is menselijke waardigheid en gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Dus geen onderwerping van de vrouw en geen systeem van slavernij.  
Bv. Zweden, Comité de Liaison des Femmes

In feite zijn er drie klassieke benaderingen:

- de prohibitionistische stroming: klaar en duidelijk verbod op prostitutie;
- de reglementaristische stroming: reglementering en controle via specifieke regels, geënt op de idee dat prostitutie - een noodzakelijk kwaad - kan en moet worden geregeld maar eveneens worden gecontroleerd en in banen geleid door specifieke, vaak stigmatiserende regels (registratie, verplichte aangifte, precieze lokalisering qua plaats en tijd,...);
- de abolitionistische stroming: tolerantie ten aanzien van de prostitutie, beteugeling van de exploitatie; bepleit dat prostitutie zonder daarom wenselijk te zijn, niet geoorloofd is; de exploitatie door derden daarentegen is verwerpelijk.

## 2.b. Georganiseerde/gedwongen prostitutie

### ➤ Afschaffing vrouwenhandel en gedwongen prostitutie

Dus, onderscheid tussen vrijwillige en gedwongen prostitutie; schending van de mensenrechten

VN, Peking Actieplatform, Raad van Europa, EU

Vrouwenhandel erkennen als een internationale misdaad.

Bv. EVL

### ➤ Preventie en bescherming slachtoffers van mensenhandel

Omwille van de seksuele uitbuiting.

VN, Peking+5, Raad van Europa, EU

De internationale aanbevelingen inzake de bescherming van slachtoffers van mensenhandel en gedwongen prostitutie vragen ook een reïntegratie van de slachtoffers (zie verder: Peking en Peking+5, VN Algemene Vergadering en Sociaal-Economische Raad, Raad van Europa, EU)

### ➤ Penalisering mensenhandelaars

VN, Peking Actieplatform en Peking+5, Raad van Europa, EU

## 2.c. Economische erkenning van de seksindustrie

Niet noodzakelijk een legalisering maar wel het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden en sociale bescherming. Profiteren van de winsten van de seksindustrie door ze te belasten. Houdt geen rekening met factor uitbuiting.

Bv. ILO

### □ Het lichaam als koopwaar

- tegen het lichaam als koopwaar : cfr. manifest PSC-senatoren: in het kader van de vrouwen/mensenhandel en gedwongen prostitutie
- voor het lichaam als koopwaar: Pas Op

## 2. Gezondheidsrisico's

Het werken in de prostitutie brengt verschillende gezondheidsrisico's en -problemen met zich mee:

Hier volgt een overzicht:

- seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA)
- schimmelinfecties, blaasontstekingen
- ontstoken eileiders
- tbc
- rugklachten, hoofd-, hals- en schouderpijn: een deel daarvan is gerelateerd aan de omstandigheden waarin prostituees werken: onvoldoende geventileerde werkruimten, slecht meubilair.
- slaapproblemen door een onregelmatig dag- en nachtritme
- maagklachten: als gevolg van het vorige
- aan stress gerelateerde klachten: mede veroorzaakt door het dubbellevens dat een deel van hen leidt, de angst dat wat ze doen bekend wordt, dwang en chantage van pooiers
- het relatief hoog alcohol- en druggebruik
- verhoogde kans op fysiek geweld (lichamelijke letstels), waaronder verkrachting

Gedwongen prostitutie levert meer gezondheidsproblemen op dan vrijwillige prostitutie.

Volgens onderzoek in Nederland vormen prostituees de enige groep die beroepsmatig een risico lopen op seksueel overdraagbare aandoeningen. Hoe hoog de prevalentie van SOA is is niet precies bekend. Wel zijn er duidelijke indicaties dat prostituees vaker een SOA hebben dan mensen uit vergelijkbare leeftijdsgroepen. Uit de registratie van Gemeentelijke gezondheidsdiensten en de SOA-poliklinieken blijkt dat ook klanten van prostituees relatief vaak een SOA hebben.

Niet alle SOA komen onder prostituees vaker voor dan onder andere bevolkingsgroepen. Chlamydia komt onder prostituees niet vaker voor dan onder andere vrouwen, syfilis wel. Ook HIV blijkt wat vaker voor te komen bij prostituees dan onder vrouwen die niet in de prostitutie werkzaam zijn. Er is een vrij hoge prevalentie van HIV bij harddruggebruikende prostituees.

Niet alle groepen van prostituees zijn even kwetsbaar voor SOA en HIV. De meer ervaren Nederlandse prostituees hebben minder vaak een SOA dan (illegale) migranten en prostituees die afhankelijk zijn van harddrugs.

De afgelopen 10 jaar ontwikkelde zich in Vlaanderen een specifieke hulpverlening naar vrouwen en mannen werkzaam in de prostitutie. Deze initiatieven werden hoofdzakelijk gefinancierd vanuit de AIDS-preventie budgetten die vanaf 1992 geleidelijk belangrijker werden. Vanaf het begin werd het duidelijk dat goede AIDS- en SOA-preventie moest kaderen in een algemene visie op gezondheid en welzijn van de doelgroep. Een aantal vzw's zoals PASOP, Payoke en Epace P hebben gezondheidsprojecten uitgewerkt.

De vzw PASOP heeft op basis van de ervaringen van de voorbije tien jaar een voorstel uitgewerkt met als doelstelling de implementatie en evaluatie van een netwerk van prostitutie-specifieke hulpverlening en seksuele gezondheidspromotie volgens het model mobiele equipe.

De doelgroep wordt op de werkplaats bezocht. Er wordt anoniem en gratis gewerkt. Het voorstel van PASOP voldoet aan de beleidsnota 2000-2004 van de Vlaamse minister van volksgezondheid. Het is namelijk behoeftegestuurd, het verhoogt de toegankelijkheid en het is een model voor zorg op maat. De bescherming van de (seksuele) gezondheid, het welzijn en de integriteit van de prostituee staat op de voorgrond.

Het model van PASOP houdt rekening met continue veranderingen. Het is een evoluerend model dat steeds aan de lokale omstandigheden moet aangepast worden.

Concreet worden er regionale centra opgericht, verspreid over Vlaanderen, met name in Oostende, Kortrijk, Gent, Antwerpen, Brussel, Leuven en Hasselt. Zo'n regionaal centrum wordt het best geïmplementeerd in een stedelijk gebied met daarrond een verzorgingsgebied dat vanuit de centrale stedelijke basis bezocht wordt.

De mobiele equipes zijn samengesteld uit een gespecialiseerd multidisciplinair team, dat minstens bestaan uit een arts en een sociaal verpleegkundige. Naargelang de omstandigheden wordt een werkplaats door één of twee teamleden bezocht. De arts gaat mee voor de geneeskundige handelingen zoals bijvoorbeeld het toedienen van Hepatitis B-vaccins of gynaecologisch onderzoek. De sociaal-verpleegkundige kan ingaan op de gezondheidsrisico's van het beroep. Zij/hij kan eventueel instaan voor bloed- en urineafnames. Deze persoon is ook het best geplaatst om sociale en welzijnsaspecten bespreekbaar te maken. In het team kan ook een contactpersoon toegevoegd worden, die verantwoordelijk is voor het bereiken van zoveel mogelijk prostituees en werkplaatsen in de regio.

### **3. Aanbevelingen Vrouwenraad**

#### **Vrouwenhandel en gedwongen prostitutie**

##### Inleiding

Vrouwenhandel en prostitutie worden vaak over dezelfde kam geschoren. Er is nochtans een duidelijk onderscheid tussen gedwongen en vrijwillige prostitutie.

Gedwongen prostitutie is een aspect van de mensenhandel. De meeste slachtoffers van mensenhandel (vaak vrouwen) worden geëxploiteerd in de sector van de prostitutie. België pakt deze schending van de mensenrechten duidelijk aan via de wet van 13 april 1995 'houdende bepalingen tot bestrijding van mensenhandel en van kinderpornografie'. Deze wet voert een specifieke bestrijding en aanpak in van de uitbuiting van prostituees die het slachtoffer van mensenhandel zijn.

Wat de vrijwillige of ongedwongen prostitutie betreft - er zijn immers vrouwen en mannen die zonder enige dwang kiezen om prostituee of sekswerk(st)er te worden, - is het Belgisch beleid veel minder duidelijk. Prostitutie op zich is niet strafbaar, de exploitatie ervan wel. In de praktijk is er een gedoogbeleid inzake de exploitatie. Er wordt niet systematisch opgetreden tegen souteneurs. Dit heeft als gevolg dat prostitutie zich afspeelt in een schemerzone. Het gevaar bestaat dat verschuivingen tussen vrijwillige prostitutie en mensenhandel minder gemakkelijk worden opgemerkt.

De Vrouwenraad maakt bijgevolg een onderscheid tussen gedwongen en vrijwillige prostitutie en wil dit onderscheid ook duidelijk vertaald zien in de Belgische wetgeving. Wij roepen het parlement op om snel werk te maken van een beleid en een wetgeving rekening houdend met de aanbevelingen van de Vrouwenraad over vrijwillige prostitutie.

In zijn memorandum aan de Belgische regering n.a.v. het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie 'Een Europa voor mannen en vrouwen' van 22 maart 2001 formuleert de Vrouwenraad enkele aanbevelingen met betrekking tot vrouwenhandel en gedwongen prostitutie.

Volgende aanbevelingen betreffen de vrijwillige prostitutie.

##### Aanbevelingen

*De Vrouwenraad wil vrijwillige of ongedwongen prostitutie niet promoten maar pleit wel voor een degelijke bescherming van vrijwillige prostituees.*

Deze bescherming situeert zich op drie niveaus:

- een wettelijk statuut
- bescherming en strijd tegen uitbuiting
- een gezondheids- en welzijnsbeleid

## **Wettelijk statuut**

Er moet een keuzemogelijkheid zijn tussen:

- Werkneemster/werknemer

### *Type-arbeidscontract*

Het type-arbeidscontract moet naast de wettelijke arbeidsvoorwaarden (o.a. de regeling van de bezoldiging, de uurregeling) ook specifieke voorwaarden bevatten met name de bescherming van de lichamelijke integriteit zoals het recht om klanten te weigeren, het recht om bepaalde seksuele diensten te weigeren, enzovoort.

Er moeten minimumeisen/richtlijnen opgesteld worden inzake infrastructuur, sanitair en veiligheidsgaranties (alarminstallatie, brandveiligheid, vluchtroutes,...).

Deze bepalingen kunnen via een Koninklijk Besluit worden vastgesteld.

### *Sociale zekerheid*

Prostituees moeten dezelfde sociale zekerheidsrechten hebben als de andere werkne(e)m(st)ers, aangepast aan hun specifieke beroepsomstandigheden.

Een aantal bijkomende voorzieningen kunnen genomen worden:

- Wanneer een prostituee haar activiteiten wenst stop te zetten, moet ze een beroep kunnen doen op de werkloosheidsverzekering.
- Een bijzonder aandachtspunt is de sector beroepsziekten en de sector arbeidsongevallen. Wanneer prostituees na hun (jarenlange) activiteiten zodanig (inwendig) lichamelijk verminkt zijn, zodat ze hun activiteiten niet meer kunnen uitoefenen, moet dit als een beroepsziekte kunnen erkend worden. Over bepaalde concrete situaties moet grondig nagedacht worden. Een voorbeeld: stel dat een prostituee ongeneeslijk ziek wordt, bijvoorbeeld ten gevolge van een klapcondoom: moet dit dan beschouwd worden als een arbeidsongeval of als een beroepsziekte? De vraag is bovendien: is dit gebeurd tijdens de werkuren op de werkplaats of in het privé-leven.
- Een strenge en systematische controle op sociaalrechtelijk vlak is aangewezen.

- Zelfstandige

Het sociaal statuut der zelfstandigen moet voor vrijwillige prostitutie een specifieke code voorzien.

## **Bescherming en strijd tegen uitbuiting**

De uitbuiting houdt in dat de prostituees een groot deel van hun inkomsten (meestal 50%) moeten afstaan aan een exploitant/pooier. Bovendien moeten ze vaak woekerprijzen betalen voor de infrastructuur waarvan ze gebruik maken.

Het aanwerven van personen met het oog op vrijwillige prostitutie kan enkel door een exploitant die erkend wordt door de overheid en bijgevolg over een vergunning beschikt. Dit kan op gemeentelijk vlak geregeld worden.

Artikel 380 van het Strafwetboek, dat de exploitatie strafbaar stelt, moet aangepast worden.



Aan de erkenning zijn voorwaarden gekoppeld die betrekking hebben op de vrijheid, de gezondheid, de veiligheid, de arbeidsomstandigheden van de prostituees, de volksgezondheid en de voorkoming van overlast.

De vergunning wordt ingetrokken indien bij controle blijkt dat het type-arbeidscontract en/of de exploitatievoorwaarden niet worden nageleefd.

De exploitant sluit met de prostituee/werkne(e)m(st)er een type-arbeidsovereenkomst af en met de zelfstandige prostituee, die enkel van de infrastructuur gebruik wil maken, een gewone huurovereenkomst. De huurovereenkomst moet garanties bevatten inzake de huurprijs en de opzegtermijn.

De aanpassing van art. 380 van het Strafwetboek veronderstelt ook een betere controle op naleving van wetgeving, bijvoorbeeld inzake de arbeidsomstandigheden, en de aanpak van uitbuiting.

Enkel een beter beschermings/ondersteuningsbeleid volstaat niet. De overheid moet ook werk maken van een reïntegratiebeleid voor prostituees die willen uitstappen.

Mogelijke maatregelen zijn:

- een korte opzegtermijn vanwege de prostituee
- + werkloosheidsuitkering

## **Gezondheids- en welzijnsbeleid**

### Uitbouw structuur regionale centra met mobiele equipes<sup>15</sup>

Er worden regionale centra opgericht die instaan voor prostitutie-specifieke hulpverlening en seksuele gezondheidspromotie volgens het model mobiele equipe.

Deze centra zijn verspreid in een aantal stedelijke gebieden met name in Oostende, Kortrijk, Gent, Antwerpen, Brussel, Leuven en Hasselt. Elk stedelijk gebied heeft daarrond ook een verzorgingsgebied dat vanuit de centrale stedelijke basis bezocht wordt. De bestaande organisaties die gezondheids- en welzijnsvoorzieningen bieden, krijgen de functie van regionaal centrum toegewezen, zoals bijvoorbeeld PASOP in Gent, Payoke in Antwerpen.

De mobiele equipes bezoeken de doelgroep op de werkplaats (alle werkvormen). De equipes zijn samengesteld uit een gespecialiseerd multidisciplinair team, dat minstens bestaat uit een arts en een sociaal verpleegkundige. Naargelang de omstandigheden wordt een werkplaats door één of twee teamleden bezocht. De arts gaat mee voor de geneeskundige handelingen zoals bijvoorbeeld het toedienen van het Hepatitis B-vaccin of gynaecologisch onderzoek. De sociaal-verpleegkundige kan ingaan op de gezondheidsrisico's van het beroep. Zij/hij kan eventueel instaan voor bloed- en urineafnames. Deze persoon is ook het best geplaatst om sociale en welzijnsaspecten bespreekbaar te maken. Aan het team kan ook een contactpersoon toegevoegd worden, die verantwoordelijk is voor het bereiken van zoveel mogelijk prostituees en werkplaatsen in de regio.

---

<sup>15</sup> Voorstel vzw PASOP

De mobiele equipes/regionale centra informeren de doelgroep ook over beroepsgebonden problematieken via counseling en didactisch materiaal, via psychosociale en sociaaladministratieve begeleiding.

De regionale centra hebben oog voor de noden en (wijzigende) behoeften van de doelgroep en sturen het hulpverleningsaanbod bij.

De regionale centra bouwen ook overleg/contacten uit met andere regionale centra uit de welzijns- en de gezondheidssector, met name de CAW's (Centra voor Algemeen Welzijnswerk) en de LOGO's.

### SOA-preventie

#### ➤ Regionale Centra

Prostituees moeten de mogelijkheid krijgen zich periodiek op SOA te laten onderzoeken.

De regionale centra voorzien in een aangepast gezondheidsaanbod met de nadruk op preventie.

Het aantal seksuele contacten van prostituees is hoog en er kan eens iets misgaan, bijvoorbeeld een klapcondoom. Bovendien zijn sommige SOA overdraagbaar ondanks condoomgebruik.

Het gezondheidsaanbod gaat dus in op specifieke beroepssituaties.

Anonieme en gratis SOA-screening en vaccinatie voor Hepatitis B behoren tot het aanbod. Hiervoor moet een uniform registratiesysteem worden uitgewerkt. Voor SOA-onderzoek moeten richtlijnen ontwikkeld worden. Standaardisering is belangrijk omdat prostituees regelmatig van werkplaats veranderen. Uit ervaring in Nederland blijkt dat verplicht periodiek SOA-onderzoek contraproductief werkt, vandaar het vrijwillig karakter van het SOA-onderzoek.

#### ➤ Exploitanten

De exploitanten van prostitutiewerkplaatsen moeten een gezondheidsbeleid voeren. De huisregel is dat alle seksuele contacten veilig moeten zijn met het oog op de preventie van SOA. Deze huisregel moet ook duidelijk gemaakt worden aan de klanten.

De exploitanten en de werkplaatsen moeten openstaan voor voorlichting. Voor het uitoefenen van veilige seks hebben prostituees kennis en vaardigheden nodig. Een voorbeeld: welke condooms en andere middelen zijn geschikt voor de verschillende seksuele technieken. Voorlichters/mobiele equipes moeten toegang hebben tot de prostitutiewerkplaatsen. De voorlichters moeten zich tot de prostituees en de exploitanten kunnen richten.

Er is ook nood aan voorlichting van klanten. Hiervoor moet een strategie uitgewerkt en gefinancierd worden.

## **Bronnen**

Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, *Mensenhandel 1997*.

Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, *Mensenhandel 1998*.

Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, *Mensenhandel 1999*.

Chronique Féministe, *Le marché du sexe*, Université des Femmes, n° 70, Octobre/novembre 1999.

*Five-year review of the Beijing Platform for Action*, Comments by the European Women's Lobby on the ECE Agreed conclusions of 21.01.2000.

Further actions and initiatives to implement the Beijing Declaration and the Platform for Action. Twenty-third special session of the General Assembly entitled "Women 2000: gender equality, development and peace for the twenty-first century", 10 June 2000.

Traffic in women and girls. General Assembly resolution 1994/166, 24 February 1995

*Opheffing Algemeen bordeelverbod*, wetsvoorstel Nederland.

Payoke Website, maart 2000.

*Prostitutie en mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting: wie, wat en waarom?* Verslag van de studiedag van 6 november 2001, Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen.

*Rapport over de mededeling van de Commissie aan de Raad, aan het Europees Parlement, aan het Economische en Sociaal Comité en aan het Comité van de Regio's over de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van kinderseksuetoerisme*, rapporteur Patsy Sörensen, Commissie rechten van de Vrouw (COM(1998) 726 - C5-0123/1999-1992/21255COS)), mei 2000.

*Report on the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on trafficking in women for the purpose of sexual exploitation*, Committee on Women's Rights, Mrs. S.A. Waddington, 27 november 1997, A4-0372/97.

Subcommissie 'Mensenhandel en prostitutie', *Verslag Menschenhandel en prostitutie*, uitgebracht door de dames Thijs en de T'Serclaes, Belgische Senaat, zitting 1999-2000, 12 juli 2000

Studiedag 'Prostitutie en gezondheid', 6 juli 2001, Agalev-fractie Senaat

Vierde wereldvrouwenconferentie. *Peking Actieplatform 1995*.

*Trafficking in Women and Girls*, Economic and Social Council, United Nations, Regional Preparatory Meeting on the 2000 Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action, 19-21 January 2000.

*Trafficking in women and girls.* Note prepared by the Office of the High Commissioner for Human Rights and the ECE secretariat. Regional Preparatory Meeting on the 2000 Review of Implementation of the Beijing Platform for Action 19-21 January 2000